

LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN
KESKI-PORIN SEURAKUNNASSA

Päivi Luotonen
Opinnäytetyö, kevät 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakonisen sosiaalityön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + diakonin
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Luotonen, Päivi. Lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen Keski-Porin seurakunnassa. Diak, kevät 2014, 51 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaali-alan koulutusohjelma, diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista on lapsiperheiden hyvinvointi ja mitkä asiat edistävät Keski-Porin seurakunnan diakonista perhetyötä, sekä mitä toivomuksia ja odotuksia lapsiperheillä olisi vanhempien mukaan seurakunnalta. Tavoitteena oli saada tietoa lapsiperheiden kokemuksellisesta hyvinvoinnista. Tietoa voidaan hyödyntää diakonisen perhetyön kehittämisessä Keski-Porin seurakunnassa.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa haastateltiin seitsemää lapsiperheen vanhempaa syksyllä 2013. Haastattelut tehtiin pääsääntöisesti perheiden kotona. Aineisto analysoitiin teoriaohjautuvalla sisällönanalyysi menetelmällä.

Opinnäytetyö liittyi Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak) tutkimus- ja kehittämishankkeeseen ”Terve sielu terveessä ruumiissa – diakonissat terveyden edistämisen toimijoina”, joka toteutui vuosina 2011–2013.

Tuloksissa todetaan lapsiperheiden hyvinvointia edistäviksi tekijöiksi ihmissuhteet, säännölliset elämäntavat ja perheiden voimavarat. Ihmissuhteilla on tärkeä merkitys päivittäisessä arjen jaksamisessa. Säännölliset elämäntavat ja päivärytmi ovat merkittäviä hyvinvoinnin ylläpitäjiä. Tärkeimmiksi voimavarojen edistäjiksi todetaan kotona rauhoittuminen ja perheen yhdessäolo. Lapsiperheiden kokemukset seurakunnan tilaisuuksista ovat positiivisia. Seurakunnan järjestämä kerhotoiminta on keskeinen hyvinvoinnin tekijä lapsiperheille.

Johtopäätöksenä todetaan, että perhekerhoja tulisi suunnitella entistä paremmin lapsiperheiden hyvinvointia tukeviksi. Perhekerhojen ryhmätoimintaa ja perhekohtaista toimintaa tulisi myös kehittää. Yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa tarvitaan jatkossa. Diakoniatyöhön tarvittaisiin erityisesti perhetyöntekijä, joka on lapsi- ja perheasioita osaava. Seurakunnan tiedottamista olisi kehitettävä saavuttamaan lapsiperheet paremmin.

Asiasanat: diakoninen perhetyö, hyvinvointi, laadullinen tutkimus, lapsiperheet, osallisuus

ABSTRACT

Luotonen, Päivi. Improvement of Wellbeing in Families with Children at Central Pori Parish. 51 p., 2 appendices. Language: Finnish. Pori, Spring 2014. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of the thesis was to study the wellbeing of families with children, which issues would improve deaconal family work at Central Pori parish, what wishes, expectations and ideas families with children would have to the parish according to the parents. The target was to get information on experimental wellbeing of families with children. The information can be utilised in the development of deaconal work at Central Pori parish.

The thesis was qualitative. Seven families with children were interviewed in the autumn of 2013. The interviews were mainly carried out in the families' homes. The material was analyzed with the theory-based content analysis method. A deductive approach was used in the analysis.

This study was part of a research and development project in Diaconia University of Applied Sciences. The project called Healthy Soul in Healthy Body – Deaconesses as Health Promoters was carried out in 2011–2013.

Human relations, regularity of life and own individual wellbeing were perceived as factors for wellbeing in the families. Human relations were important factors for wellbeing in the families in everyday life. Regular habits and daily rhythm maintained wellbeing in everyday lives of families with children. Tranquility at home and family get-together were the most important promoters of individual wellbeing.

It can be concluded the experiences of families with children about church activities were positive. The main contributor for wellbeing in families was club activity organised by the parish. The clubs should be developed in order to improve family work. Group activities of clubs and individual family work should be strengthened. Co-operation with other actors is needed in future. There is a need for a deaconal family worker, who is professional in child and family work. The parish should inform better to reach families with children.

Key words: deaconal work with families, wellbeing, qualitative research, families with children, inclusion

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN.....	7
	2.1 Lapsiperheiden hyvinvointi	7
	2.2 Lasten hyvinvoinnin turvaaminen laeilla	8
	2.3 Perhetyön ammatilliset käytännöt.....	11
	2.4 Diakoninen perhetyö seurakunnissa.....	16
	2.5 Perhetyön toteutuminen Keski-Porin seurakunnassa	19
3	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	21
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	22
	4.1 Kohderyhmän valinta ja aineiston hankinta	22
	4.2 Aineiston analysointi.....	24
	4.3 Eettisyyden pohdinta	26
5	TUTKIMUSTULOKSET	27
	5.1 Lapsiperheiden hyvinvointia edistävät tekijät.....	27
	5.1.1 Ihmissuhteet.....	28
	5.1.2 Elämäntavat	29
	5.1.3 Voimavarat.....	30
	5.2 Vanhempien kokemukset ja odotukset Keski-Porin seurakunnan toiminnasta.....	32
	5.2.1 Vanhempien kokemukset perheiden toimintaan osallistumisesta.....	33
	5.2.2 Perheiden odotukset Keski-Porin seurakunnalta.....	35
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSAIHEET	37
7	OPINNÄYTETYÖN JA OMAN AMMATILLISEN KASVUN POHDINTA..	40
	LÄHTEET	45
	LIITTEET	49
	LIITE 1: Haastattelu Keski-Porin seurakunnan lapsiperheiden vanhemmille	49
	LIITE 2: Kuvaus sisällön analyysin avulla tuotetuista tuloksista	50

1 JOHDANTO

Suomalaislasten enemmistön hyvinvointi on parantunut, mutta samaan aikaan osalla lapsista ja lapsiperheistä on pahoinvointi yleistynyt ja pienelle vähemmistölle kasautunut vaikeaa pahoinvointia. Huoli lapsiperheiden hyvinvoinnista kasvaa. Vanhemmat kokevat jaksamattomuutta ja tarvitsisivat lisää tukea. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström 2009, 11–12.) Paljon käydään keskustelua perheiden luonnollisten sosiaalisten verkostojen kaventumisesta, lasten ja nuorten ongelmien kasautumisesta, perheiden elämäntilanteiden monimutkaistumisesta, erilaisten lapsiperheiden palvelujen vähentymisestä ja erityispalveluiden tarpeiden kasvamisesta. Näihin on pyritty vaikuttamaan perhetyön eri toimintamuodoilla. (Uusimäki 2005, 8–9.)

Hyvinvointia tulkitaan omien kokemusten perusteella. Enää ei voida tarkastella pelkästään mitattavia asioita, kuten toimeentuloa tai muita ulkoisia tekijöitä. Hyvinvointia voi olla köyhilläkin lapsiperheillä, vastaavasti suurta pahoinvointia hyvin toimeentulevien isien ja äitien lapsilla. Lapsuuden ajan elämäkokemukset perheissä ja kodeissa pyrkivät siirtymään seuraavaan sukupolveen, eli asioilla on kauaskantoisia vaikutuksia. Hyvinvointi kertautuu, mutta myös pahoinvointi ilmenee yhä selvemmin murennuttaen seuraavan sukupolven "hyvän elämisen" mahdollisuudet. Siksi asia on yhteiskunnallisesti tärkeä: on tärkeää että se tiedostetaan ja nostetaan jatkuvasti tutkimusten ja ohjelmien aiheeksi.

Opinnäytetyön tarkoitus oli tehdä laadullinen tutkimus lapsiperheiden hyvinvoinnista ja sen edistämisestä Keski-Porin seurakunnassa. Lapsiperheitä on diakoniatyön asiakkaina paljon. Tutkimukseni teoriassa painottuvat hyvinvointi mitattuna ja koettuna, lapsiperheiden tila Suomessa, diakoninen auttaminen ja perhetyö. Aihe on myös muoti-ilmiö (vrt. Uusimäki 2005, 183), hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin tilasta 2010-luvun yhteiskunnassa puhutaan päivittäin. Aihe koskettaa minua erityisen läheltä, koska itselläni on nuori avioliitto ja pienet lapset.

Diakonia-ammattikorkeakoululla on hanke (2011-2013) ”Terve sielu terveessä ruumiissa – diakonissat terveyden edistämisen toimijoina”. Hankkeella edistetään lapsiperheiden terveyttä ja osallisuutta seurakunnissa eri puolilla Suomea. Hankkeessa on mukana myös Keski-Porin seurakunta. Hankkeella on kehitetty paikallisia yhteistyöverkostoja. Seurakunta on hyvä yhteistyökumppani kunnille ja järjestöille, sillä seurakunnissa diakoniatyöntekijöillä on alun alkaen kokonaisvaltainen työote. Seurakuntien diakoniatyö painottuu ennaltaehkäisevään ja varhaisen tuen työmuotoon.

Suoritin diakonia-alan opintoihini liittyvän työharjoittelun Keski-Porin seurakunnassa. Harjoitteluni ohjaaja toimi seurakunnan yhteyshenkilönä hankkeessa. Tein oman opinnäytetyöni tämän harjoittelun ja hankkeen innoittamana. Opinnäytetyöni tavoitteet ovat Keski-Porin seurakunnassa toteutettavan hankkeen ”Terve sielu terveessä ruumiissa” mukaisia, jossa oma näkökulmani on hyvinvoinnin edistäminen lapsiperheissä. Tavoitteena on myös kehittää Keski-Porin seurakunnan diakonista perhetyötä, että se palvelisi lapsiperheiden tarpeita paremmin

2 LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

2.1 Lapsiperheiden hyvinvointi

Hyvinvointi koostuu sekä objektiivisesti mitettavista että subjektiivisesti koetuista asioista. Hyvinvoinnin osatekijöillä on yhteys toisiinsa. Objektiivisia hyvinvoinnin osatekijöitä ovat esimerkiksi terveys, toimeentulo ja elinolot. Subjektiivisia taas ovat esimerkiksi sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen ja onnellisuus. Hyvinvoinnin osatekijöiden yhteys näkyy siinä, että perustarpeet tyydyttävä elintaso on välttämätön edellytys subjektiiviselle hyvinvoinnille. Toisaalta objektiivisesti mitattavan hyvinvoinnin taso ei takaa korkeaa subjektiivista hyvinvointia. Mielen hyvinvointia, tyytyväisyyttä tai sen puutetta ei voi mitata ilman asianosaisen omaa arviota. (Moisio, Karvonen, Simpura & Heikkilä 2008, 14.)

Perustarpeet muodostavat hyvinvoinnille yhteisen, yleisinhimillisen pohjansa. Perustarpeita ovat Maslow'n määrittelemän tarvehierarkian mukaan fysiologiset tarpeet eli ruoka, vaatteet, lämpö ja puhtaus. Perustarpeiden säännöllinen tyydyttäminen on kaikille eläville olennoille välttämätöntä, mutta yksilöllistä. Esimerkiksi unen tarve tai millainen ravinto sopii keholle parhaiten, vaihtelee jonkun verran. Mitä enemmän siirrytään perustarpeista kohti itsensä toteuttamista, tarpeiden sijasta voidaan puhua tavoitteista ja päämääristä, jotka vaihtelevat eri ihmisillä. Eri ihmisten itseä toteuttava, tavoitteellinen toiminta luo erilaisia elämäntapoja ja -tyylejä. (Tuomaala 2013.)

Vaikka olosuhteet olisivat huonot, voi silti voida hyvin sisäiseltä mieleltään. Aineellinen vauraus ja hyvä fyysinen terveys eivät yksistään takaa elämäniloa ja mielen tasapainoa. Tarpeista huolehtiminen palkitsee ja tuo mielihyvää, tyydyttämätön tarve aiheuttaa mielihyvää, kunnes siihen vastataan. Säännöllinen fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tarpeista huolehtiminen rakentavat ilon ja mielihyvän kokemusta. Voimavaroja kuluttavia asioita elämässä voivat olla arki, muutokset, kriisit, huonot ihmissuhteet, köyhyys, hyvinvoinnin taitojen puute, huonot elämäntavat ja käytännöt. (Tuomaala 2013.)

Viime aikoina on käyty keskustelua ongelmien lisääntymisestä lapsiperheiden parissa ja pienelle vähemmistölle kasautuneesta vaikeasta pahoinvoinnista (Lammi-Taskula ym. 2009, 12). Huolta ja keskustelua herättävät perheiden luonnollisten sosiaalisten verkostojen kaventuminen, lasten ja nuorten ongelmien kasautuminen, perheiden elämäntilanteiden monimutkaistuminen, erilaisten lapsiperheiden palvelujen vähentyminen ja erityispalvelutarpeiden kasvaminen. Niihin on pyritty vaikuttamaan perhetyön erilaisilla toimintamuodoilla. (Uusimäki 2005, 8-9.) Perhetyön motiivina on huoli perheestä ja erityisesti lapsista. Huoli on positiivissävytteinen ja eri toimijoita yhteen kutsuva, se sopii perhetyön kenttään hyvin. (Vuori & Nätkin 2007, 18–19.)

Hyvinvointitutkimuksissa terveyttä pidetään usein keskeisimpänä hyvinvoinnin ja elintason osatekijänä. Terveiden suhde laajempaan hyvinvointiin on kahtalainen: se on itsessään hyvinvoinnin osoitin, mutta se on myös voimavara, jonka avulla yksilöt kykenevät osallistumaan yhteisön toimintaan ja hankkimaan ja ylläpitämään hyvinvointiaan sekä sen kannalta tärkeitä resursseja, kuten tuloja ja koulutusta. (Palosuo & Lahelma 2013, 40.) Tässä työssä tarkastellaan edellisten teorioiden perusteella lähinnä kokemuksellista hyvinvointia. Vaikka terveys on tärkeä ja laissa määritelty asia hyvinvoinnin saavuttamiseen ja ylläpitämiseen, sille ei anneta tässä työssä kovin suurta huomiota, koska tutkimuksen tarkoituksena ja selvityksen tavoitteena on lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisen näkökulma.

2.2 Lasten hyvinvoinnin turvaaminen laeilla

Itselliseen ja riippumattomaan ihmiskäsitykseen perustuva yleinen hyvinvoinnin käsite ei suoraan toimi tiettyjen erityisryhmien, kuten lasten kohdalla. Ainakin joudutaan täsmentämään, että yksilön kykyjä ja mieltymyksiä on arvioitava ikävaiheeseen nähden. Muut ovat vastuussa lasten hyvinvointia koskevista päätöksistä. (Karvonen, Moisio ja Simpura 2009, 20–21.) Vanhemmuutta ja sen merkitystä lapsen ja nuoren kehitykselle ja hyvinvoinnille pidetään ensiarvoisen tärkeänä. Lapsen oikeuksien sopimus korostaa vanhempien

ensisijaista vastuuta lasten kasvattamisessa sekä valtion ja kuntien velvollisuutta tukea vanhempia kasvatustehtävässään. (Tuononen 2008, 8).

Suomen hallitus pyrkii varmistamaan sosiaalialan kehittämistä pitkällä aikavälillä. Sosiaali- ja terveysministeriön hankkeen ”Hyvinvointiohjelma 2015” - mukaan lasten hyvinvointi on ”ennen kaikkea vanhempien antamaa huolenpitoa ja turvallisuutta, leikkiä ja turvallisia ihmissuhteita”. Lasten terveen kasvun ja hyvinvoinnin turvaaminen on yhteiskunnan tärkein sijoitus tulevaisuuteen. Työelämän haasteet, toimeentulon ongelmat ja ajankäytön vaateet kuormittavat vanhemmuutta. Työn ja perheen yhteensovittaminen on usein suurin haaste. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2012.)

Lapsilla pitäisi olla oikeus hyvään elämään ja kaikkien lasten tulisi olla tasa-arvoisia keskenään monikansallisten sopimusten ja lakien mukaan. Tätä ja lapsiperheiden hyvinvointia turvaavat myös muunmuassa Lastensuojelulaki (417/2007) sekä Nuorisolaki (72/2006). Laissa veloitetaan kunnat huolehtimaan siitä, että huoltajat ja muut kasvatustasvatuulliset saavat tukea. Lastensuojelulain avulla on erityisesti varmistettu, että lapsella olisi turvallinen kasvuympäristö, tasapainoinen ja monipuolinen kehitys. (Lammi-Taskula ym. 2009, 11–12.)

Varsinaista perhetyötä säätelevää lainsäädäntöä ei maassamme ole. Perhetyön toimintaa ohjaavat sosiaali- ja terveydenhuollon keskeiset periaatteet ja eettiset ohjeet. Välillisesti monet sosiaalialan toimintaa säätelevät lait vaikuttavat perhetyön toteuttamiseen. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen, 2012, 49.) Asiakkaan ja työntekijän välisen suhteen pelisääntöjä määrittävät laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) ja laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon eettiset ohjeet (ETENE). Perhetyön toteutusta ohjaavat valtio; sosiaali- ja terveysministeriö (STM), Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja aluehallintovirastot sekä kunnat. Perhetyöhön vaikuttavat myös monet tutkimuslaitokset, eri ammattijärjestöt, Suomen Kuntaliitto, sosiaalialan osaamiskeskukset sekä muut ministeriöt. (Järvinen, ym. 2012, 49–50.)

Kunnissa pitäisi ottaa huomioon järjestöjen ja seurakunnan tekemä perhetyö.

Uusi terveydenhuoltolaki (2011) edellyttää entistä tiiviimpää ja moniulotteisempaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken (Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326). Valtion ja hallituksen keinoina ja pyrkimyksenä on ollut kehittää toimintoja, joissa lasten ja perheiden etu yhdistyy. Kunnille valtiovalta on säätänyt yhteistyön ja suunnittelun välineeksi lastensuojelulain 12 §:n mukaisen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiohjelman (2007–2011). Monessa kunnassa tässä prosessissa on ensimmäistä kertaa arvioitu koko lasten, nuorten ja perheiden palvelukokonaisuutta. Valmisteluprosessin monialaisuus, ohjelmien julkisuus, poliittisten päättäjien sitoutuneisuus sekä lasten ja nuorten oman äänen kuulemisen osuus on vaihdellut paljon. (Aula 2011, Lapset, nuoret ja perheet - yhteistyöstä palveluiden monialaiseen johtamiseen.)

Kuntien ohjelmien noudattaminen sekä yhteistyö on jäänyt huonoksi, esimerkiksi Porin kaupungin lastensuojelun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa ei ole vielä edes tehty, vaikka se on tullut lakisääteiseksi jo vuonna 2008. Suunnitelma on vasta tekeillä (Raivio, 2013). Myös vastuuhenkilöiden todellinen sitoutuminen ministeriöissä ohjelmaan on vaihdellut. Sitoutumista ei ole vielä tapahtunut riittävästi ylemmillä eikä alemmilla tasoilla. (Aula 2011, Lapset, nuoret ja perheet - yhteistyöstä palveluiden monialaiseen johtamiseen.)

Kunnassa perhetyön monialaisen yhteistyön kehittämisen pitäisi kuulua kunnan yleiseen strategiseen suunnitteluun, sillä lasten ja perheiden palveluiden osuus on suuri kunnan budjetista. Tavoitteena pitäisi olla toimien painopisteen muutos lasten ja perheiden tavallista arkea tukevaan ja ehkäisevään työn vahvistamiseen. Suunnittelussa tulisi kuunnella lasten ja heidän vanhempiansa mielipiteitä ja palautetta. (Aula 22.3.2011.)

Voimassa olevan vuoden 1995 Kuntalain (365/95) mukaan kunnan perustehtävänä on edistää asukkaiden hyvinvointia ja kestävästä kehitystä alueellaan. Kuntalaki ei velvoita yhteistyöhön, mutta kirkkolaissa (Kirkkolaki 12:1) on säädetty, että seurakunta tai seurakuntayhtymä voi huolehtia myös jonkin kunnan tai kuntaliiton tehtävistä sopimuksen mukaan. Kunnan ja

seurakunnan tavoitteet ovat yhteneväiset ja niiden pohjalta on tarkoituksenmukaista tehdä yhteistyötä. Kuntien ja seurakunnan tulevaisuusvisioihin kuuluvat kansalaisten palveleminen, hyvinvoinnin edistäminen ja kestävän kehityksen näkökulma. Kuntien motiivi yhteistyöhön seurakunnan kanssa edellyttää seurakuntien kristillisen viitekehyksen hyväksymistä ja kykyä tunnistaa seurakunnan rooli hyvinvoinnin edistämisestä. (Lahtiluoma & Turunen 2011, 12–13.)

Julkinen valtiovalta pyrkii ohjaamaan perhetyötä ja yksittäisten perheiden toimintaa perhepolitiikalla (Vuori & Nätkin 2007, 8). Suomen hallituksen kolmen politiikkaohjelman (2007–2011) yhtenä tavoitteena on ollut vahvistaa lapsiystävällistä Suomea. Ohjelman osa-alueina ovat lapsilähtöinen yhteiskunta, hyvinvoiva lapsiperhe sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Kullakin ohjelmalla on ollut toteutuksen ohjausta ja seurantaa varten oma ministeriryhmänsä, jota on johtanut politiikkaohjelman vastuuministeri. Painopisteenä on ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen. Kunnallisen perhetyön painopisteenä on lapsiperheiden arjen hyvinvoinnin lisääminen. Myös vahva järjestöjen ja kolmannen sektorin panos on merkinnyt erityisesti perhetyön osalta merkittävää työmenetelmien ja palvelujen kehitystä. (Hallituksen politiikkaohjelma 2007–2011.) Lisäksi uutena asiana kiinnitetään myös asioiden johtamiseen huomiota. Tämä on osana uutta KASTE-ohjelmaa. KASTE-ohjelman avulla on tarkoitus saada mahdollisimman oikea-aikainen apu lapsiperheille perustuen heidän omiin tarpeisiinsa. Pyrkimys on keskittyä ennaltaehkäisevään apuun, jolloin ongelmat ovat vielä riittävän pieniä ratketakseen; eriarvoisuutta torjutaan jo varhaisessa lapsuudessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)

2.3 Perhetyön ammatilliset käytännöt

Asiakaslähtöisyys, perhelähtöisyys ja lapsilähtöisyys ovat perhetyön kolme keskeisintä periaatetta. Lapsilähtöisyys perhetyössä tarkoittaa sitä, että perhetyön käynnistää lapsen tilanne ja perhetyö on erityisesti lapsen hyvinvointia tukevaa toimintaa. Kuitenkin lapsilähtöisyydestä huolimatta paras ja

ainoa tapa tukea lasta on kohdata koko perhe. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 17.)

Perhetyö on kontekstisidonnaista, se muotoutuu aina sen mukaan missä, millaisessa tilanteessa ja mihin tavoitteisiin pyrkien sitä tehdään. Aina sillä on kuitenkin oma erityinen tehtävänsä: perheen tukeminen ja auttaminen muutoksessa, perheen hyvinvoinnin edistäminen. (Järvinen ym. 2012, 12–15.) Perhetyötä voidaan toteuttaa monissa instituutioissa kuten neuvolassa, perheneuvolassa, kotipalvelussa, sosiaalitoimistossa, koulussa ja sairaaloissa. Sitä tehdään niin julkisella sektorilla kuin järjestöissä, seurakunnissa ja yrityksissä. (Vuori & Nätkin 2007, 7.) Perhetyöhön liittyykin lukuisia käsitteitä: kotipalvelu, perhekerho, ehkäisevä perhetyö, ohjaava perhetyö, avohuollon perhetyö, avotyö, toiminnallinen avotyö, tehostettu perhetyö, perhetukityö, perheen yhdistetty hoito, sijaishuollon perhetyö, perhekuntoutus, perheneuvonta, perhehoito, perheterapia, perhekoti ja perhekeskus. Käsitteiden merkitys ei ole yksiselitteinen. (Uusimäki 2005, 8–9.)

Perhetyön merkitys ja tarpeellisuus on kasvanut yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten myötä. Perhetyö on sosiaalista ja yhteiskunnallista työtä, jossa tavoitteena on ratkaista perheiden arkielämässä kohtaamat haasteet, ongelmat tai muutostarpeet. Apua tarvitsevat perheet voivat olla joko hyvinvoivia, jotka tarvitsevat vain pientä, vähäistä apua yksittäiseen ongelmaan tai ne voivat olla kriisiytyneitä perheitä, joiden tilanne on jo moniongelmainen ja avuntarve on suuri. (Järvinen, ym. 2012, 12–15.)

Perhetyön päämääränä on aina perheen auttaminen omille jaloilleen niin, että se jatkossa selviytyisi itsenäisesti arjessaan. Työskentelyssä painottuu toiveikkuus ja näkemys paremmasta huomisesta; perhettä pyritään voimavaraistamaan tilanteeseen sopivilla keinoilla. Perheen voimavarojen vahvistamisen tulisi olla moniammatillista yhteistyötä, asiakkaan tietoisuuden lisäämistä ja hänen valinnanvapautensa kunnioittamista. Voimavaroja vahvistetaan aktiivisesti kuuntelemalla, tarjoamalla tukea ja tietoa. (Järvinen, ym. 2012, 12–15.) Samalla perhettä yritetään usein kädestä pitäen opettaa kantamaan itse vastuuta velvollisuuksistaan, heille opetetaan mitä on

vastuullistaminen (Vuori & Nätkin 2007, 16). Perheelle tulisi korostaa, että vanhemmat ovat oman perheensä parhaita asiantuntijoita, perhetyöntekijöiden kanssa yhteistyössä työskennellen päästään parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 24.)

Vuorovaikutuksellisen tukemisen tavoitteena on perheen oma kokemus voimaantumisesta (englanniksi empowerment). Kun ihminen kokee sisäistä kasvuntunnetta, hän vahvistuu ja alkaa voimaan paremmin. (Vilén ym. 2010, 25.) Perhetyöntekijän tulisi tukea vanhempia tunnistamaan omia voimavarojaan ja auttaa heitä näkemään myönteisiä ominaisuuksiaan toinen toisissaan ja itsessään. Perheessä on olemassa sisäisiä voimavaroja, kuten tietämys lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä luonteenpiirteistä. Hyvin toimiva parisuhde on myös perheen sisäinen voimavara, jota tulee tukea ja vahvistaa. Se luo edellytyksiä hyvälle vanhemmuudelle ja päinvastoin. Ulkoisina voimavaroina toimivat sosiaalinen tukiverkosto ja mahdollisuus ammattiapuun tarvittaessa. Vanhemmuus ei ole koskaan valmista, vaan se muuttuu ja kehittyy kokoajan. (Järvinen ym. 2012, 124–129.)

Perheiden auttamiseen tarvitaan moniammatillista verkostotyötä, koska perheiden tilanteet ovat moniulotteisia ja usein myös moniongelmaisia. Moniammatillisen työn tavoitteena on, että perhe ja sen jäsenet saavat tarvitsemansa tuen. Perhetyön tarpeet lisääntyvät koko ajan ja sitä toteuttavat hyvin eri tahot. Usein valitettavasti verkostotyön vuorovaikutus monimutkaistuu, mitä enemmän eri ammattialojen toimijoita on siinä mukana. (Rönkkö & Rytönen 2010, 288–291.) Eri toimijoiden perheille asettamat tavoitteet ja resurssit voivat olla erilaisia, ja kilpailuakin toimijoiden välillä saattaa esiintyä. Moniammatillisen verkostotyön tulisi olla niin hyvin koordinoitua, että asiakaspalvelun laatu paranisi sekä ammatillinen ymmärrys ja osaaminen vahvistuisivat.

Perhetyö on nykyisin yhä enemmän psykososiaalista tukea ja ammatillista keskustelutyötä. Samalla myös konkreettiselle ja arkselle kotiavulle on tarvetta. Ammattitaitoisen perhetyön pitäisi sisältää myös sellaisia perhepalveluja, jotka ovat osana koko auttavaa verkostoa. Sama perhe voi joskus tarvita päällekkäisiä perhetyö-, kodinhoito-, lastenhoito- ja siivouspalveluja.

Kotipalvelun perhetyön tulisi olla varhaista ja ehkäisevää ns. ”matalan kynnyksen” apua, jota perheen on helppoa ottaa vastaan. Tällaisen perheessä vierailevan työntekijän työ on kokonaisvaltaista perheen arjessa selviytymisen tukemista ja auttamista. Ehkäisevällä ja varhaisella tuella on selvästi vaikutusta lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääntymiseen. (Rönkkö & Rytönen 2010, 298–299.)

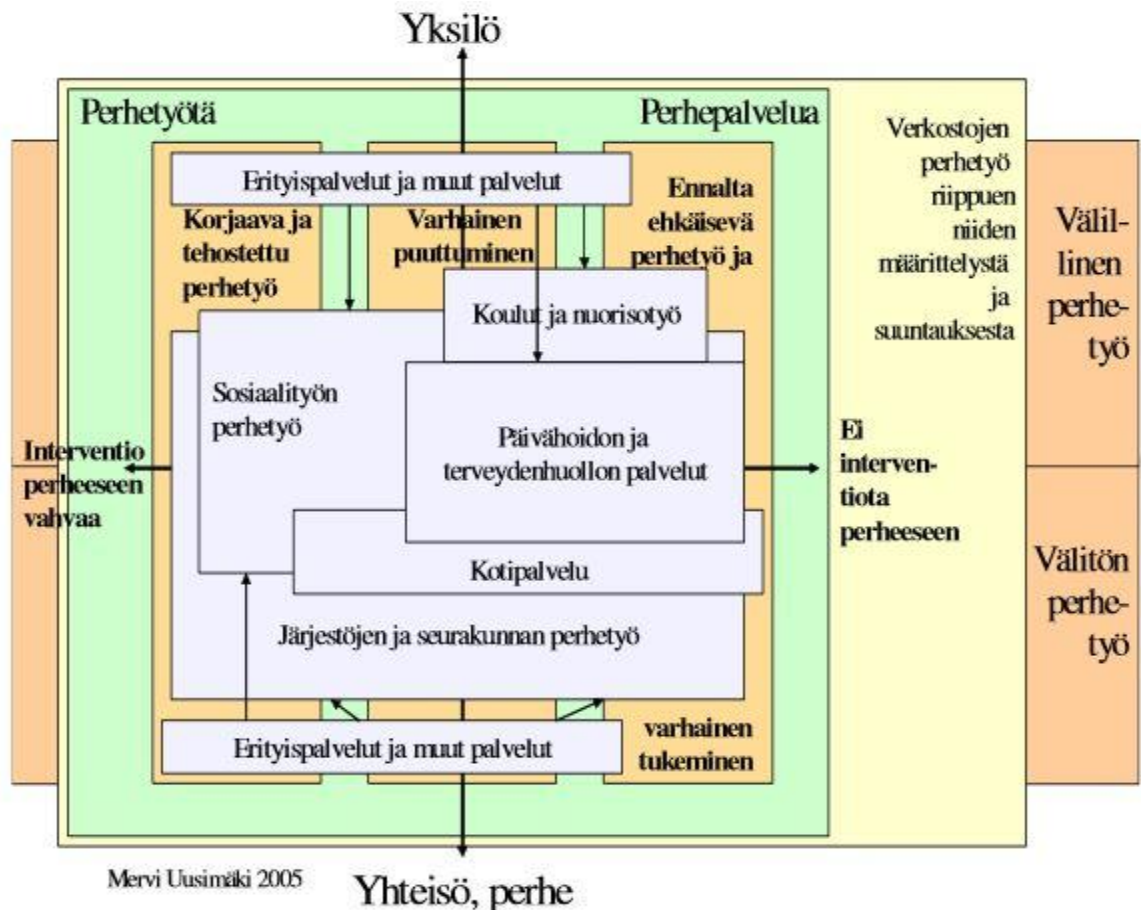
Perhetyön käsitettä ja käytäntöjen toimivuutta analysoinut Mervi Uusimäki on tutkimuksessaan havainnut, että perhetyö koetaan epäselväksi ja monin tavoin määritellyksi niin palvelujärjestelmässä kuin työotteenaakin. Lapsiperheille tarjotut ammattimaiset perhepalvelut ovat paljolti kuntakohtaisia, vaikkakin lait määrittävät joitakin vähimmäispalveluita.

Neuvoloissa tehty perhetyö on odottavien äitien ja pienten lasten hyvinvoinnin ylläpitämistä ja edistämistä. Neuvolassa seurataan ja tuetaan lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. Yhä enemmän siellä kiinnitetään huomiota myös vanhemmuuteen ja varhaiseen vuorovaikutukseen alle kouluikäisten lasten perheissä sekä koko perheen psykososiaaliseen hyvinvointiin. Varhaiskasvatuspalveluiden piirissä olevien perheiden kanssa harjoitetaan kasvatuskumppanuutta. Kouluissa tehdään perhetyötä oppilaiden itsensä kanssa, mutta huomioiden yhä enemmän perheet kokonaisuutena. Kasvatus- ja perheneuvoloissa tehdään perhetyötä erilaisissa elämän kriisitilanteissa, joissa useimmiten syynä perhe- tai parisuhdeongelmat. Lapsiperheiden kotipalvelu on lakisääteistä palvelua, johon liittyy monenlaisia tehtäviä perheiden tilanteiden auttamiseksi. Lastensuojelun sosiaalityön erityistehtävät ja –toimet ovat erityistä ammatillista taitoa vaativaa perhetyötä, koska ne liittyvät vaikeisiin kriisitilanteisiin. Kaikki edellä mainitut perhetyön muodot tarvitsevat usein psykologin, tai muun vastaavan erityisosaamista tuekseen. (Vilén ym. 2010, 29–32.)

Järjestöjen ja yhdistysten tekemässä perhetyössä omat periaatteet ja ideologiat ohjaavat vahvasti niiden työtä. Ne ovat tukimuotoista työtä, jotka toimivat usein EU:n tai Raha-automaattiyhdistyksen hankerahoituksella projektimuotoisesti. Vakiintuneita palveluntarjoajia ovat muunmuassa Mannerheimin lastensuojeluliitto, Perhehoitoliitto, Suomen Mielenterveysseura ry ja

Väestöliitto. (Vilén ym. 2010, 32–33.)

Perhetyössä joudutaan yleensä puuttumaan perheeseen. Perhetyö jaotellaan puuttumisen eli intervention voimakkuuden perusteella perhepalveluksi tai perhetyöksi (kuvio 1). Tämä jäsentely toimii myös seurakuntien perhetyötä määriteltäessä. (Uusimäki 2005, 95.)

KUVIO 1. Esimerkki tulevaisuuden perhetyöstä (Uusimäki 2005, 158).

Seurakunnissa perhetyötä tekevät paikalliset seurakunnat ja perheasiain neuvottelukeskus. Perhetyöstä vastaava työntekijä on lastenohjaaja, diakoniatyöntekijä, perhetyöntekijä tai pappi. Kaikki tekevät omalta osaltaan seurakunnan diakonista sosiaalityötä, joka suuntautuu ennaltaehkäisevän ja varhaisen tukemisen alueelle perhepalvelun ja perhetyön välimaastoon. Seurakunnan ja järjestöjen perhetyö on kuvattu osaksi tulevaisuuden perhetyötä (kuvio 1). Seurakunnan perhetyössä painottuu myös vanhem-

muuden vahvistaminen ja lasten kristillinen kasvatusta. (Uusimäki 2005, 95.)

2.4 Diakoninen perhetyö seurakunnissa

Diakonian alkujuuret lähtevät Raamatusta, lähimmäisenrakkaudesta, josta Jeesus opetti. Hänen esimerkkinsä mukaan meidän tulee rakastaa lähimmäistämme kuin itseämme ja kohdata apua tarvitsevat, köyhät, sairaat ja syrjäytetyt. Diakoniatyö on siten hädässä ja avun tarpeessa olevan yksittäisen ihmisen tai perheen tukemista ja auttamista. (Rättyä 2010, 14–15.) Diakoniatyöstä säädetään kirkkolaissa ja -järjestyksessä. Kirkkojärjestyksen mukaan diakonian virka on seurakunnassa pakollinen ja seurakunnan jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristillisen avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin. (Rättyä 2010, 11.)

Tämän päivän lähtökohdat ja perusteet kirkon diakonialle ovat kirjattuina kirkon strategian linjauksissa ja mietinnöissä ”Meidän kirkko – välittävä yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon diakonian ja yhteiskuntatyön linjaus 2015” (Kirkkohallitus 2010.) Kirkon strategiassa eritellään kirkon perhetyö, perheneuvonta ja diakoninen perhetyö. Kirkon perhetyöllä tarkoitetaan kaikkia niitä seurakuntien työntekijöiden ja vapaaehtoisten toimenpiteitä, joilla halutaan vahvistaa perheenjäsenten kasvua Jumalan tuntemisessa, toinen toistensa välittämisessä sekä lujittaa avioliittoa ja perhettä. Diakonisen perhetyön ajatellaan kohdistuvan useimmiten moniongelmaisiin perheisiin. Perheitä tuetaan elämänhallintaan, autetaan erilaisissa yllättävissä kriiseissä ja etsitään toivoa antavia ratkaisuja. (Yrjölä 2008, 21–25.)

Perhetyö liittyy kirkon sisällölliseen sanomaan läheisesti. Kirkkolaissa puhutaan yleisellä tasolla kristillisestä kasvatuksesta ja kirkollisista toimituksista. Tämä on perusta diakoniselle perhetyölle, jolla tuetaan hengellistä elämää, ihmisenä kasvamista sekä keskinäistä välittämistä ja kunnioittamista. (Hämäläinen & Koistinen 2012, 14.) Käytännön työssä diakonisesta perhetyön tukimuotoja ja menetelmiä ovat kotikäynnit, vastaanotto, lapsi- ja nuorisotyö, ryhmätoiminta sekä perheen käytännöllinen ja emotionaalinen tukeminen. Erityisesti

kotikäynnit ovat hyvä ja luonteva tapa tavata koko perhe. Perheen kokonaistilanne tulee parhaiten esille, kun keskustelussa on mukana samanaikaisesti vanhemmat ja lapset. Perheiden kohtaaminen edellyttää työntekijältä läsnäoloa, kiireettömyyttä ja ajan antamista. Kohtaamisissa on samanaikaisesti tiedostettava auttajan rooli. (Rättyä 2009, 95–96, 135.) Diakoniatyöntekijöiden todellinen osaaminen ja ammattitaito eivät valitettavasti pääse koskaan täysin esille, koska diakoniatyöntekijät vetäytyvät varoessaan astumista toisen ammattikunnan reviirille (Rättyä 2009, 133).

Lapsi-, nuoriso- ja perhetyössään kirkko pyrkii ennaltaehkäisevään ja sosiaalisesti vahvistavaan ja syrjäytymistä ehkäisevään toimintaan. Työssä diakoninen työote merkitsee lähimmäiskeskeisyyden lisäksi etsivän työn painottamista. Kotien merkitys on myös entistä tärkeämpi. Vanhemmuutta tuetaan mahdollisimman varhain. (Jääskeläinen 2006, 104.) Myös Rättyä tutkimuksessaan (2009, 140) mainitsee erityistukea tarvitsevien asiakasperheiden löytämisen tärkeydestä, koska silloin on mahdollista antaa tukea tarpeeksi varhaisessa vaiheessa ja pitää aktiivista yhteyttä näihin perheisiin.

Diakoniatyön toiminta-aluetta on jouduttu tarkentamaan ja kehittämään uusia työmuotoja 1990–2000-luvuilla, koska kunnallisia sosiaali- ja terveyspalveluja on yhteiskunnassa radikaalisti vähennetty hyvinvointipolitiikan muutoksen seurauksena (Rättyä 2010, 24). Sisällöllisesti seurakuntadiakonian hajanainen ammatillinen työkenttä on vähitellen yhdentynyt sekä lähentynyt kunnallista sektoria. Seurakunta on nykyisin haluttu yhteistyökumppani ja tunnustettu toimija. Historiallisesti seurakuntadiakonia on sijoittunut kunnan ja seurakunnan rajalle, jossa ovat yhdistyneet ammatillinen terveydenhuolto, sosiaalityö sekä palveleminen ja lähimmäisenrakkaudelle perustuva apu. Nyt yhteistyö kunnan kanssa on saumattomampaa. (Pyykkö 2004, 135–138.)

Diakoninen perhetyö esiintyy monien seurakuntien internet-sivuilla terminä ja työmuotona, mutta usein eri seurakuntien määrittelyt poikkeavat toisistaan. Käsitteenä diakoninen perhetyö saattaa olla vieras jopa monille diakoniatyöntekijöille itselleen (Nikama & Vaahtera 2008). Käsitettä joudutaan siis edelleen tarkentamaan ja tuomaan diakoniatyöntekijöille tunnetuksi.

Jyväskylän alue seurakunnissa Hämmäläisen ja Koistisen opinnäytetyön (2012) johtopäätöksenä diakonisen perhetyön käsitettä tulee täsmmentää, sillä käsitteenä sitä ei vielä täysin tunneta. Esiin tuli myös, että seurakunnan sisällä se tarkoittaa yhteistyössä tehtävää perhetyötä diakonisesta näkökulmasta käsin.

Rundgrenin (2008) opinnäytetyön tiivistelmässä todetaan, että perhediakonia vaatii laajaa osaamista ja joko työn tai koulutuksen tai molempien kautta saatua ammattitaitoa. Diakonista perhetyötä voi tehdä diakoniatyöntekijä, erityis- tai nuorisotyöntekijä, lapsityöntekijä tai teologi. Perhediakonian toteuttaminen ei välttämättä ole kiinni koulutuksesta, vaan kiinnostuksesta kehittää itseään perhetyöntekijänä diakonian saralla. Diakoniatyöntekijän tehtävänä on auttaa perheitä ongelmissa ja tukea perheiden asemaa yhteiskunnassa. Kirkon toiminnassa perhetyö jakaantuu sielunhoidolliseen, henkiseen tai hengelliseen työhön, käytännön diakoniaan ja vertaistukea antaviin perhekerhoihin. Seurakunnan kivijalka muodostuu perhekerhotyöstä. Diakoniatyö joutuu tukemaan myös taloudellisesti vaikeuksissa olevia perheitä (Vilén, ym. 2010, 33). Kaikissa näissä toiminnoissa on aina mukana kirkon sanoma. (Uusimäki 2005, 26–27, 160.)

Diakoninen perhetyö on työmuodoltaan hyvin vapaata, siinä kuljetaan perheiden rinnalla voimavaraistaen perheitä. Kirkon perhetyö koskettaa koko ihmistä ja hänen elämänsä eri aikoina sekä yksilönä että yhteisön jäsenenä. Jokainen yksilö on osa kokonaisuutta, perheetönkin ihminen kuuluu aina johonkin laajempaan ihmisryhmään (Rättyä 2009, 94, 132).

Seurakuntien kasvatustapa ja työote on hyvin perhelähtöinen. Avoimet päiväkerhot ja perhekerhot antavat lasta hoitavalle aikuiselle mahdollisuuden osallistua lasten kanssa yhteiseen ryhmään ja samalla aikuisten vertaisryhmään. Useimmiten lasten kanssa perhekerhoihin osallistuu perheen äiti; harvemmin isä, isovanhempi tai muu lapsen hoidosta vastaava aikuinen. Perhekerhossa tuetaan vanhemmuutta ja perheen saamaa kristillistä kasvatusta. Vanhemmuuden tukemiseksi seurakunnat järjestävät parisuhdekursseja ja keskustelutilaisuuksia vanhemmille. Samoin järjestetään muitakin kerhoja, tapahtumia, retkiä, leirejä ja muuta vastaavaa toimintaa, joissa

lapset ja vanhemmat ovat yhdessä mukana. (Jääskeläinen 2006, 104–105.)

2.5 Perhetyön toteutuminen Keski-Porin seurakunnassa

Porin ev.lut. seurakunta noudattaa kirkon yleisiä strategioita, mutta sillä on myös oma strategiansa. ”Diakonia välittää lähimmäisistä” on Keski-Porin diakonisen työn lähtökohta. Diakoninen auttaminen osallistaa ihmisen omien asioiden hoitoon sekä auttaa selviytymään omassa elinympäristössään ja sen muutoksissa. Diakonisuus on siis arjen kohtaamisessa toteutuvaa jakamista ja yhdessä kulkemista. (Porin ev.lut. seurakuntayhtymä 2013.)

Keski-Porin seurakunnan perhetyön tehtävänä on tukea lasta lähellä olevia aikuisia kristillisen kasvatuksen toteuttamisessa. Keski-Porin seurakunnan perhetyön peruslähtökohdat ovat lasten evankeliumissa ”Sallikaa lasten tulla minun tyköni, älkää estäkö heitä, heidän kaltaisensa on Jumalan valtakunta” (Mark 10: 13–16). Ja kastekäskyssä ”Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: kastakaa heitä Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskennyt teidän noudattaa” (Matt 28: 18–20). (Porin ev.lut. seurakuntayhtymä 2013.)

Keski-Porin seurakunnan perhetyötä suunnittelee, koordinoi ja toteuttaa yhdessä monialainen perhetyöntiimi, johon kuuluu kaksi diakoniatyöntekijää lapsityönteologi ja lapsityönohjaaja (Salonen 2012). Olen tutustunut ja osallistunut Keski-Porin seurakunnan perhetyöhön tehden opintoihini liittyvän diakoniatyön harjoittelun Keski-Porin seurakunnassa keväällä 2013.

Keski-Porin seurakunta on ollut vuosina 2011–2013 mukana ”Terve sielu terveessä ruumiissa” – hankkeessa, jonka tavoitteena on ollut kehittää kokonaisvaltaisen terveyden toimintamalleja lapsiperheille. Seurakunnan perhetyön tiimin jäsenet ovat tehneet yhteistyötä esimerkiksi Pohjois-Porin ja Viikkarin neuvoloiden, Martat ry:n, Porin kaupungin vapaa-aikaviraston ja päivähoidon kanssa. Esimerkiksi päiväkodeissa on tiedotettu lapsiperheille seurakunnan perhekerhoista, ja perhetyön pastori pitänyt uskontokasvatusta päiväkodeissa. Keski-Porin seurakunnan perhetyöntiimi on suunnitellut ja

toteuttanut hankkeen aikana koulutuksia ja yhteistyöneuvotteluita, joihin on kutsuttu paikallisia terveyden edistämisen yhteistyökumppaneita ja työntekijöitä seurakunnan eri työaloilta. Neuvotteluissa on todettu seurakunnan lapsityön olleen yhteistyökumppaneille tutumpaa, mutta diakoniatyö on jäänyt vieraammaksi. Neuvotteluissa on käsitelty yhteistyökumppaneille tehdyn kyselyn tuloksia. Tulosten mukaan vastaajat kannattivat yhteisiä koulutuksia sekä terveyttä ja hyvinvointia edistäviä paikallisia tapahtumia. Yhteistyökumppanit olivat kokeneet tärkeiksi seurakunnan perhekerhot ja erityisesti Muksupiirin. Yhteistyöneuvotteluiden tavoitteeksi on sovittu yhteistoiminta, jota kuvaa ennaltaehkäisevä työote. Yhteistoiminnan tuloksena on syksyllä 2013 syntynyt paikallinen Terve perhe –verkosto. Yhteistyön sisällöiksi on sovittu konsultointi, tiedottaminen, osaamisen jakaminen sekä tarvittaessa lähetteen käyttäminen. (Helena Kotisalo, henkilökohtainen tiedonanto 17.2.2014)

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Keski-Porin seurakunnan lapsiperheiden hyvinvointia sekä vanhempien kokemuksia ja odotuksia seurakunnan diakonisesta perhetyöstä. Olen kiinnostunut lapsiperheiden hyvinvoinnin arkielämän kokemuksista.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli saada tietoa lapsiperheiden kokemuksellisesta hyvinvoinnista. Tässä tutkimuksessa tarkoitetaan perheitä, joissa on pieniä alle kouluikäisiä lapsia. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää Keski-Porin seurakunnan diakonisen perhetyön kehittämisessä. Tulosten perusteella diakonisen perhetyön toimintamuotoja ja -tapoja voidaan suunnitella ja toteuttaa enemmän Keski-Porin seurakunnan lapsiperheiden odotusten mukaisiksi. Myös työntekijöiden osaamista on mahdollisuus kehittää, kun on saatu tietoa lapsiperheiden kokemuksista ja odotuksista. Tavoitteet ovat Keski-Porin seurakunnassa toteutettavan hankkeen ”Terve sielu terveessä ruumiissa” mukaisia.

Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

- 1) Mitkä asiat edistävät lapsiperheiden hyvinvointia Keski-Porissa vanhempien itsensä arvioimana?
- 2) Miten Keski-Porin seurakunnan diakonista perhetyötä pitäisi kehittää lapsiperheiden mielestä?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Kohderyhmän valinta ja aineiston hankinta

Suoritin Keski-Porin seurakunnassa diakoniatyön harjoittelun helmi-maaliskuussa 2013, jolloin pääsin tutustumaan diakonia- ja lapsityöntekijöihin sekä perhekerhossa käyviin perheisiin, samalla fyysiset puitteet ja toimintatavat tulivat tutuiksi. Näin oli helppo lähteä toteuttamaan tutkimusta, kun olin hyvin perehtynyt toimintaympäristöön. Keski-Porin seurakunnan perhekerhoihin ja muksupiiriin osallistuville olin alustavasti kertonut tulevasta opinnäytetyöstäni jo harjoitteluni yhteydessä.

Diakoniatyöntekijät valitsivat ja nimesivät haastateltavat, joskin olimme niistä jo puhelimesta keskustelleet ja käyneet alustavaa valintaa yhdessä. Kohteena olivat perhekerhoihin ja muksupiiriin osallistujat, jotka ovat lähes poikkeuksetta lapsiperheiden äitejä. He olivat tässä tutkimuksessa asiantuntijoita, tietäjiä ja toimijoita (vrt. Tuomi & Sarajärvi 2009, 72). Haastateltavia voidaan kutsua osallistujiksi enemmän kuin kohteeksi; osallistujiksi valikoitui seitsemän äitiä.

Lähestyin valittuja haastateltavia ensin puhelimitse. Sovimme puhelimesta ajan ja paikan. Sain tehtyä kaikki haastattelut kahden viikon sisällä. Haastattelut kestivät puolesta tunnista viiteenkymmeneen minuuttiin. Ne tapahtuivat pääsääntöisesti perheiden kodeissa, ja useimmiten niin, että äidit olivat varanneet ajan siten, että muut perheen jäsenet olivat poissa paikalta. Olosuhteet olivat siis rauhalliset ja nauhoitukset sujuivat pienen alkuharjoittelun jälkeen aina hyvin. Kaikki tiedonantajat suhtautuivat positiivisesti ja osallistuivat haastatteluihin mielellään, haastatteluiden nauhoittamista he pitivät luonnollisena. (Haastattelukysymykset ovat liitteessä 1.)

Esitin haastatelluille kirjallisina taustakysymyksinä yhteensä viisi kysymystä, joista ilmenivät vastaajien sukulaisuussuhde, perhemuoto, lasten lukumäärä, koulutus ja työtilanne.

Hankeyhteistyön allekirjoituksen yhteydessä on Keski-Porin seurakunnan kanssa sovittu opinnäytetöistä, joten varsinaista tutkimuslupaa ei tarvinnut

anoa. Osallistujille tähdensin vielä jokaisen haastattelun alkaessa, että saamiani tietoja tulisin käyttämään ainoastaan minä tämän nimenomaisen tutkimuksen yhteydessä ja että heidän olisi milloin tahansa mahdollisuus kieltäytyä osallistumisestaan ja jopa keskeyttää tutkimus, tai vaikka myöhemmin kieltää antamansa aineiston käytön. Haastattelukysymysten suunnitteluvaiheessa hyödynsin hanketyöntekijöiden laatimaa kyselylomaketta, jota oli käytetty keväällä 2011 koottaessa tietoa Keski-Porin seurakunnan lapsiperheiden terveyden edistämisen tarpeista. Kyselylomake oli suuntaa-antava opas miettiessäni omia kysymyksiäni. Tekemäni taustakysymykset olivat monivalintakysymyksiä, jotka olivat osin samoja joita hankkeessa oli aiemmin käytetty.

Henkilökohtaisessa haastattelussa tiedonantaja vastasi suullisesti kysymyksiin. Henkilökohtaisen haastattelun etuna oli joustavuus, koska siinä tilanteessa oli välittömästi mahdollista toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää sanamuotoja sekä käydä tarkentavaa ja selventävää keskustelua. Kysymysten järjestystä en sinänsä muuttanut, mutta haastattelun kuluessa vastailu hieman rönnsyili, joten jouduin tarkentamaan litteroinnin yhteydessä erityisesti 4. ja 5. kysymysten vastaukset oikeisiin kohtiinsa. Haastattelun yhteydessä voitaisiin tehdä lisäksi havainnointia, joka saattaisi antaa lisäarvoa tutkimukselle. Haastattelussahan on tärkeintä saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. (vrt. Tuomi & Sarajärvi 2009, 72–73.) Haastatteluissani ei tullut erityistä huomiota havainnoimisen tarpeellisuudesta, koska tilanteet olivat yksilöhaastatteluja.

Opinnäytetyön menetelmänä oli siis puolistrukturoitu haastattelu, jonka nauhoitin pienelle sanelukoneelle. Kysymysten teema- eli aihealueita oli kaksi: A) Lapsiperheiden hyvinvointi sekä B) Kokemuksia ja odotuksia perhetyöstä vanhempien kertomana. Selkeä ja yksinkertainen kysymysrunko helpotti purkua ja analysointia. Tällainen avoin puolistrukturoitu teemahaastattelu antaa väljyyttä sekä haastattelijalle että tiedonantajalle. Lähteiden mukaan voitaisiin puhua myös osittaisesta syvähaastattelusta. Ei voida sanoa, onko oikein vai väärin toimittu, jos haastattelu ei toteudu kaikkien tiedonantajien kohdalla yhtäläisesti. Haastattelijalle jää valinnanvapaus järjestyksen, sanamuotojen,

painotuksien ja kysymysten suhteen. Teemahaastattelussa on pysyttävä asiassa ja aihepiirissä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74–77.)

Tärkeää eettisyyden kannalta oli, että valmiissa tekstissä ei esiinny mitään nimiä tai yksityiskohtaisia tietoja. Siksi saatoin muuttaa valmiissa työssä nimen tilalle esimerkiksi ”mieheni” tai ”tytär”. Myös henkilöiden lainaukset kirjoitin sekoitetussa järjestyksessä ilman alkuperäisiä nimiä, joten siitäkään ei voida tehdä päätelmiä, kuka on mitäkin vastannut. Ajan myötä tulen unohtamaan vastaajien nimet ja järjestyksen. Ylimääräiset äännähdykset jätin kirjaamatta, jolloin käytin litteroinnissa kolmea pistettä kuvaamaan tyhjiä kohtia. Litteroitua tekstiä syntyi noin 2–3 sivua/haastattelu eli yhteensä lähes 20 sivua.

4.2 Aineiston analysointi

Ennen varsinaisen analyysin aloittamista pyrin sisäistämään asiat kuuntelemalla nauhoitukset useaan kertaan samalla litterointitekstiä seuraten. Litteroinnissa otsikoin jokaisen henkilön jokaisen vastauksen numerolla ja nimellä selvyiden vuoksi, etteivät paperilappuset menisi sekaisin, koska tarkoitukseni oli leikellä vastaukset palasiksi ja järjestellä teemoittain. Järjestelin litteroidut tekstit aihealueittain pinoihin, ylimmäiseksi jäi kapea kysymysliuska kertomaan aiheesta. Koodasin litterointien samansisältöiset asiat samoilla väreillä ja muodoilla. Koodaaminen voi tapahtua siten kuin itse kukin parhaaksi näkee. Koodimerkeillä on tärkeä tehtävä jäsenellä tutkijan mielestä aineiston tärkeämpiä asioita, toimia tekstin kuvailun apuvälineenä. Niiden avulla voidaan etsiä ja tarkastaa tekstin eri kohtia eli ne toimivat osoitteena, kun tekstiin jatkuvasti palataan. (Tuomi & Sarajärvi 2010, 92–93.)

Opinnäytetyöni tutkimusaineiston analysointiin käytin teoriaohjaavaa analyysiä. Opinnäytetyöni alussa avasin teoriaosuudessa kiinnostavia käsitteitä, tutkittava ilmiö tuli siis määritellyksi jo ennen tunnetun mukaisesti. Aineiston analyysi on siis teoriasidonnainen. Aikaisempi tieto ohjaa ja auttaa analyysiä. Aikaisempi tieto ei testaa teoriaa, vaan pikemminkin luo uusia ajatusmahdollisuuksia. Raportoituina tutkimustuloksina teoriaohjaava ja teorialähtöinen ovat hyvin samankaltaisia eivätkä eroa paljoa toisistaan. (Tuomi & Sarajärvi 2010, 96–98.)

Laadullisessa analyysissä puhutaan usein induktiivisesta ja deduktiivisesta lähestymistavasta. Minä käytin deduktiivista lähestymistapaa, joka etenee yleisestä yksittäiseen. Pyrin hajottamaan isommat käsitteet pieniksi osiksi, esimerkiksi hyvinvointi jakautui kokemuksiin ihmissuhteista, elintavoista ja voimavaroista (liitteessä 2 taulukko 1). Deduktiivisessa analyysissä luokat määritellään aikaisemman tiedon perusteella ja niihin etsitään aineistosta sisältöjä niitä kuvaavista lausumista. Täten analyysiä ohjaa valmis käsitejärjestelmä, jonka juuret ovat teoriataustassa. (Tuomi & Sarajärvi 2010, 98, 115.)

Koska aineistonkeruu oli tapahtunut teemahaastattelulla, oli aineiston pilkkominen osiin melko helppoa, sillä haastattelun teemat muodostivat jo itsessään jäsenyyksen aineistoon (vrt. Tuomi & Sarajärvi 2010, 93). Kun tein puolistrukturoidun haastattelun, siinä teemat oli siis jo valmiiksi mietitty. Aloitin kirjaamalla pääteemat, jotka hajotin pienempiin luokkiin ja lopuksi yksittäisiin lauseisiin. Aineistoa ohjasi valmis käsitejärjestelmä.

Tutkimuksen tuloksissa olen käynyt aineiston läpi teemoittain ja pyrkinyt siinä tuomaan esiin haastateltavien äänet runsaasti lainauksia käyttäen. Halusin kirjoittaa litteroidusta tekstistä mahdollisimman paljon haastateltavien sanomisia esiin, koska koin, että se elävöittää työtäni. Siinä tulevat parhaiten esiin ydinasiat äitien sanomisissa, vaikkakin Tuomen ja Sarajärven (2010, 22) mukaan vaarana on, että ne hukkaavat hyvän raportin idean, eivätkä lisää työn luotettavuutta. Laadullisen tutkimuksen tekijän kannattaa tarkoin pohtia alkuperäisten ilmauksien liittämistä.

Haastatteluissa ilmeni, että äidit ovat hyvin innokkaita puhumaan heille ajankohtaisesta asiasta, perheensä hyvinvoinnista ja sen edistämisestä. Äidit kokevat yksinäisyyttä puuhastellessaan lastensa kanssa kotonaan ja heillä on tarvetta lapsi- ja perheasioiden purkamiseen. Tällainen haastattelututkimus on foorumi äideille. Se jo itsessään lisää äitien ja lapsiperheiden hyvinvointia, kun äidit saavat sanoa julki asioitaan.

4.3 Eettisyyden pohdinta

Koen eettisyyden liittyvän koko työhöni ja tutkimusprosessiini alusta loppuun. Jokaiseen ratkaisuun, jonka olen tehnyt hakiessani ja valitessani tietolähteitä, liittyi myös eettinen valinta, jolla pyrin kestävään ja luotettavaan lopputulokseen.

Laadullisen tutkimuksen vaatimuksena ja kriteerinä on sisäinen johdonmukaisuus ja eettinen kestävyys. Eettisyys merkitsee myös laatua, vaikkakaan laadullinen tutkimus ei välttämättä sitä aina ole. Tutkijan tulisi huolehtia, että kaikki perusasiat ovat kunnossa; että olisi laadukas tutkimussuunnitelma, sopiva tutkimusasetelma ja hyvin tehty raportointi. Pienet tarkistuspisteet eivät kuitenkaan vielä riitä, vaan tutkijan itsensä tulee olla eettisesti sitoutunut. (Tuomi & Sarajärvi 2010,127.)

Koska itselläni ei ole ennestään kokemusta tieteellisen tutkimuksen tekemisestä, minulla ei ole kykyä olla täysin kokonaisvaltaisesti eettisesti sitoutunut tutkija. Tärkein ja korkein työhöni liittyvä eettisyyden huomiointi liittyi tutkimuksen haastatteluun osallistuneiden asemaan ja oikeuksiin. Tällä pyrin kunnioittamaan ihmisen ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Tutkimukseen osallistuvan tiedonantajan, siis haastateltavan, tuli saada riittävästi tietoa omista oikeuksistaan jo tehdessään päätöksensä tutkimukseen osallistumisesta. Hänen oli myös tärkeää ja oikein saada tieto tutkittavasta aiheesta etukäteen. Myös epärehellisyyttä on vältettävä tutkimustyön kaikissa vaiheissa. Kopiointia ei saa käyttää ilman merkittyjä lainauksia ja lähteitä. Raportoinnin on oltava rehellistä siitäkin huolimatta, että tulokset eivät ole toivottuja. Tutkimuksen puutteet on tuotava julki. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 25–26; Tuomi & Sarajärvi 2009, 131–132.) Eettisesti tärkeää oli haastattelutilanteessa muistuttaa jokaisen haastattelun tulevan hyödynnetyksi vain tässä tutkimuksessa ja etteivät kenenkään nimet tulisi missään vaiheessa näkyviin. Pyrin myös ensikertalaisena tutkijana tuomaan tutkimukseni puutteita julki.

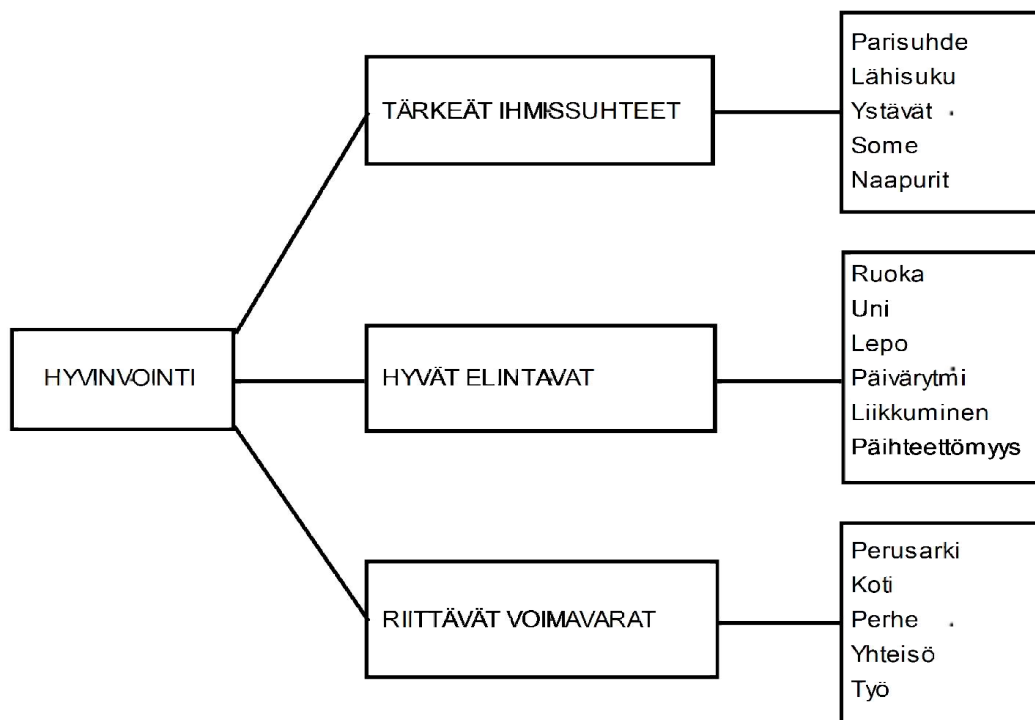
5 TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyöhöni haastattelemani olivat yhtä perhettä lukuun ottamatta kaikki ydinperheitä, joissa oli vähintään 2 lasta. Vain kaksi oli ammattikoulutason käyneitä äitejä, kaikki muut olivat ammattikorkeakoulutason (tai opistotason) koulutuksen saaneita. Neljä seitsemästä haastatelluista kävi töissä ja kolme olivat äitiyslomalla tai vanhempainvapaalla. Kukaan haastatelluista ei ollut työttömänä haastatteluhetkellä.

5.1 Lapsiperheiden hyvinvointia edistävät tekijät

Tulosten mukaan lapsiperheiden hyvinvointia edistivät ihmissuhteet, elämäntavat ja voimavarat, joita seuraavassa tarkastellaan tarkemmin.

Kuviossa 2 on esitetty lapsiperheiden hyvinvointia edistävät tekijät Keski-Porin seurakunnassa.

KUVIO 2. Lapsiperheiden hyvinvointia edistävät tekijät Keski-Porin seurakunnassassa vanhempien arvioimana

5.1.1 Ihmissuhteet

Vastaajien mukaan ihmissuhteilla oli tärkeä merkitys päivittäisessä arjen jaksamisessa. Useimmilla äideillä tärkeimpiä ja eniten voimavaroja antavia henkilöitä olivat päivittäin tavatut ystävät, toisten pikkulasten äidit. Yli puolet lapsiperheiden äideistä, eli viisi seitsemästä, oli tätä mieltä. Vastaajina oli tässä haastattelussa vain äitejä, mikä saattoi vaikuttaa tulokseen. Keskustelut samassa tilanteessa olevien toisten naisten kanssa antoivat voimaa ja iloa.

Tärkeimpiä ihmissuhteita, ainaki mulla, on suhteet toisiin äiteihin tässä naapurustossa, ja ne joita tapaan perhekerhossa esimerkiksi, ja joita mä oon siälä perhekerhossa saanu luotua, ollaan niiden äitien kanssa nähty perhekerhon ulkopuolellakin, ne on niitä ystäviä, joita mä tapaan täs päivittäin...ne tukee arjessa, lapset leikki keskenään ja jutellaan perheen, lasten ja omista asioista..

No esimerkiksi väsymys, jos on tosi väsynyt ja tapaa ystäviä, niin se vähän niinku helpottuu, sinulla on joku joka tavallaan kantaa sinua vähän matkaa eteenpäin osittain, mutta myös tuo iloa siihen.

Monet mainitsivat Sosiaalisen median eli somen tärkeyden. Sosiaalisessa mediassa voitiin käydä intiimiä keskustelua, jota ei hiekkalaatikkoympäristössä haluttu käydä. Sosiaalinen media oli yllättävän tärkeä lähes puolelle haastatelluista, koska se toi käyttöön sellaisen yhteydenpitomahdollisuuden, jonka avulla voitiin kohdata kaukoystäviä henkilökohtaisesti. Tällä tarkoitettiin mm. työkavereita ja vertaistukiystäviä, jotka asuvat samalla paikkakunnalla. Erään äidin mukaan yhteydenpito internetissä antoi sisällöllisesti enemmän kuin pelkkä puhelinsoitto olisi antanut.

Siellä sosiaaliset medias oon jutellu vähän eri tavalla kokemuksistani, raskaudestani ja synnytyksestä.. sellaisista asioista, joista ei nyt tavallisten äitien kans tos hiekkalaatikolla tuu puhuttua..vähän henkilökohtaisemmista asioista puhutaan näiden työkavereiden kans, siel yksityisviesteillä puhutaan facebookis.

Sitten on sosiaalinen media, koska oon yksinhuoltaja, niin se vaikuttaa paljon, koska siellä on niitä kontakteja, joita ei muuten välttämättä tapaa.. kun sä oot kaupan kassalla, ei kukaan tule sanomaan "hei mä oon yksinhuoltaja, mä tiedän et sääki oot, mitäs jos tutustuttaisiin". Vertaistukea löytyy sitä kautta.

Isovanhempien osuus arjen tukemisessa oli joillekin hyvin tärkeää sen takia, että he toivat hetkeksi luotettavaa helpotusta arkeen ja mahdollistivat oman ajan käytön. Kaikilla ei terveitä tai auttavia isovanhempia ollut läsnä, silloin yritettiin pärjätä joko naapuriavun turvin tai muun lähipiirin auttamana tai vain omillaan toimeen tullen. Useimmiten omista menoista tingittiin kokonaan.

Vasta kodin ulkopuolisten ystävien ja ihmisten jälkeen muistettiin mainita parisuhde, kun olin johdatellut lisäkysymyksillä haastateltavaa eteenpäin. Monet toivat julki avoimesti sen, ettei parisuhde ollut ajatuksissa ja teoissa päällimmäisenä ja tärkeimpänä pidettiin lasten hyvinvointia. Tämä ilmeni myös siitä, että parisuhdetta kommentoitiin hieman välinpitämättömillä ilmaisuilla. Jotkut äidit osittivat samalla kuitenkin myös huolestuneisuutensa parisuhteensa tulevaisuudesta.

Kun sen kanssa tässä nyt joka päivä tahkotaan.

Mä en edes ajattele koskaan, ettei päästä yhdessä rientoihin. Se (parisuhde) tulee lasten jälkeeseen. Joskus sitä tietysti miettii, että mitäs kun lapset on isoja, että tunnenks mä enää sitä.

Jaa jaa (kysymykseen mikä on parisuhteen paikka). Mies töistä kun tulee ja kysytään, minkälainen päivä on ollu, vastaus on ihan normipäivä. Että se menee.

5.1.2 Elämäntavat

Vastaajien mukaan perheen elämäntavat olivat tärkeitä hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Elämäntavoista unirytmä ja lepo olivat kaikkien äitien mielestä tärkeimpiä hyvinvoinnin tuojia. Terveellisen ruoan merkitys oli kyllä tärkeä, mutta ei niin tärkeä kuin nukkuminen. Syöminen oli enemmän itsestään selvyys. Elämän säännöllisyys ja arkipäivän rytmi miellettiin usein merkittäväksi hyvinvoinnin ja tasaisuuden tuojaksi perheeseen. Kun ei mitään erityistä ollut, silloin kaikki tuntui sujuvan hyvin. Arkipäivän säännöllinen rytmi ja rento oleminen toivat hyvää oloa jokaiseen päivään. Liikkumisen kyllä tiedettiin olevan tärkeää, mutta niitä ehtisi harrastamaan myöhemminkin elämässään lasten kasvettua.

Silloin kaikki menee hyvin, kun tulee syötyä ja nukuttua säännöllisesti. Ei tuu liikaa väsymystä tai liian kova nälkä kenellekään.

Rento oleminen elikkä ollaan kaikkien mejän kolmen ihmisen ehdoilla ja otetaan ne huomioon.

Tärkeää, että kaikki tapahtuu oikeassa rytmissä.. on tarpeeksi rauhallinen, että kun saadaan olla omassa rauhassa. Tehdään tietoisesti kaikki se mitä meillä on.

Jos oli ollut terveydellisiä huolia, ne menivät ravintotottumusten ohi. Silloin oli elettävä terveydentilan suomilla ehdoilla

Sitten niinku terveydelliset jutut, jotka vaikuttaa, elikkä kun lapsien terveydelliset ongelmat on löydetty, jonka jälkeen pyritään pitämään ne rajat siitä mitä voi syödä, miten voi hengittää, siivota, niin ku tämmösiä, tuoksut, yms. täytyy ottaa pois. Ettei tuoda mitään eläimiä, eikä kasveja sisälle..

Perhe, joka oli kärsinyt jatkuvista taloudellisista huolista, piti työpaikkaa kaiken hyvinvoinnin lähteenä, koska silloin talous pysyi kunnossa ja laskut tulivat ajallaan hoidetuiksi.

Tutkimusten perheet olivat hyvin ”normaaleja” perheitä, koska heidän elämänsä eivät kuuluneet päihteet. Äideillä oli nollalinja alkoholin suhteen lähes poikkeuksetta ainakin lasten läsnä ollessa. Lasten mentyä nukkumaan saattoivat jotkut vanhemmat ottaa saunaoluen tai siiderin. Vain yhdessä perheessä tupakoitiin, eikä huumeita käytetty ollenkaan. Päihteet eivät siis aiheuttaneet minkäänlaisia ongelmia näissä lapsiperheissä.

5.1.3 Voimavarat

Lähes kaikkien vastaajien mukaan nousivat tärkeimmiksi voimavaroiksi kotona oleminen ja yhdessäolo – se että oltiin yhdessä perheen kesken ilman perheen ulkopuolisia ihmisiä.

Arjen sujuminen on kaiken perusta voimavarojen saamiseen, että ihan tietoisesti ajattelen sitä monta kertaa.. Ehkä sen jälkeen kun meistä tuli isä ja äiti, sitä on niistä lapsista niin onnellinen, et sit

näkee et on niitä onnellisii asioita ympärillä, kun on oma perhe ja oma lapsi.

Tulee terveyski keskusteluissa sillon tällön puheeksi, että ei oo mitään sairauksia eikä mitään lääkkeitä. Mutta se yhdes oleminen kotona on kaikista voimannuttavin. Se et saada olla kotona keskenään perheenä rauhas

No joo kotoilu se on parasta...Mut jos on esimerkiks semmonen viikonloppu, ettei oo niinku mitään, niin se on niinku tosi hianoo..

Mä vaan tykkään olla kotona ja tehdä ruakaa ja kaikkee tämmöst..

Eletään semmost kivaa perusarkea... Me ollaan aika semmosia koti-ihmisiä, kotihenkistä porukkaa.

Vastaajien mukaan kotipiiristä saadut voimat jaettiin ystävien kanssa. Vanhempien mukaan perhe oli voimavaraistunut erityisesti omasta tietoisuudestaan, miten vanhemmat olivat onnistuneet voimillaan ja taidoillaan tekemään perheen arjen sujuvaksi. Voimavarojen kerryttämiseksi yhteisöllisyydelläkin oli merkitystä, tosin siihen riitti vain piipahdus naapurissa ja ystävien luona. Yhteisöllisyyttä enemmän voimavaroja kerrytettiin lepäämällä kotona ja oleskelemalla läheisten seurassa.

Lähestulkoon voima tulee kotipiiristä ja se voima jaetaan sitten ystävien kanssa. Useimmin se kuin että ollaan niiden kanssa.

Et aika paljon mä räätälöin asiat niin, että me pärjätään omillamme. Mä oon hianosäätäny tämän meidän arjen pyäryksen. Se on toiminu, koska mul on mahdollisuus vaikuttaa tyävuoroihin ja miähellä on... Ett tää on kyl menny todella hianosti, et mä en tiedä mitä oltais tehty, jos..

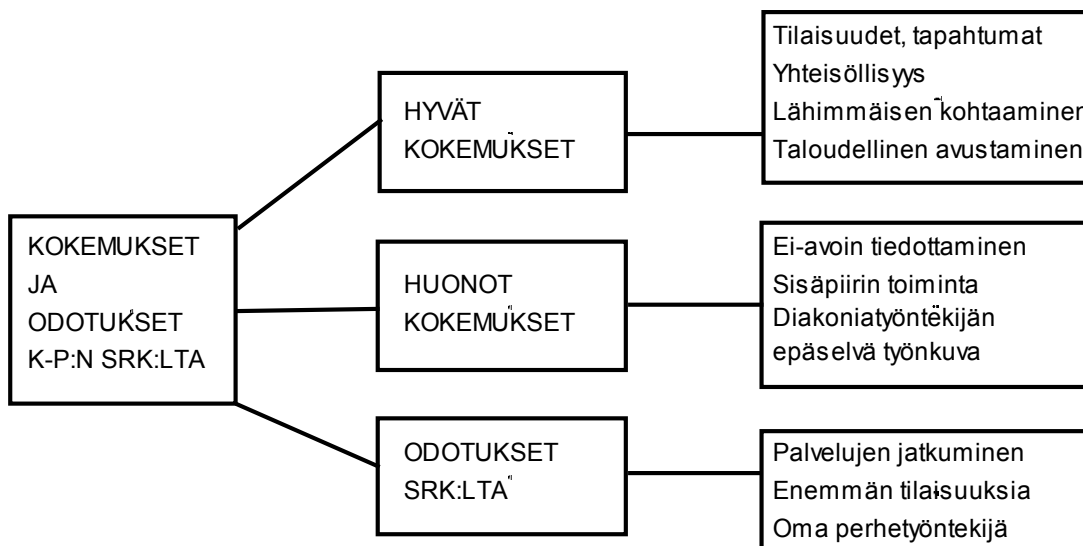
5.2 Vanhempien kokemukset ja odotukset Keski-Porin seurakunnan toiminnasta

Vastaajien mukaan kokemukset osallistumisesta seurakunnan toimintaan olivat pääosin myönteisiä. Tarjontaa oli paljon ja seurakunnan tarjoamat tilaisuudet olivat hyvin suunniteltuja ja herättivät kiinnostusta. Erityisesti perhekerhoja pidettiin yhteisöllisyyden luoja Keski-Porin alueella.

Joihinkin asioihin toivottiin myös selviä parannuksia. Monille oli epäselvää diakoniatyöntekijän työnkuva ja hänen käytännön mahdollisuutensa auttaa lapsiperheitä. Kirkon tapahtumia ja tiedottamista koettiin kohdennettavan vain kirkon ”omalle sisäpiirille”. Kirkolta toivottiin avoimempaa lähestymistapaa lapsiperheiden suuntaan.

Luontoon liittyvää liikunnallista perhetoimintaa toivottiin enemmän, joihin perheet voisivat osallistua pientenkin lasten kanssa.

Kuviossa 3 on esitetty lapsiperheiden kokemuksia ja odotuksia Keski-Porin seurakunnalta.

KUVIO 3. Lapsiperheiden kokemukset ja odotukset Keski-Porin seurakunnalta

5.2.1 Vanhempien kokemukset perheiden toimintaan osallistumisesta

Vanhempien mukaan kokemukset Keski-Porin seurakunnan tilaisuuksista olivat hyviä. Kaikki haastateltavat olivat osallistuneet joko perhekerhoihin tai muksupiiriin tai molempiin. Kaikki osallistujat, äidit, lapset ja satunnaisesti isät tai muu lähipiiri, olivat sitä mieltä, että ohjelma oli aina suunniteltu ja toteutettu mielekkäästi, lapset jaksoivat hyvin seurata sitä ja aikuisetkin viihtyivät. Monet äidit suunnittelivat osallistuvansa myös tulevaisuudessa kaikkeen tarjontaan.

Mut ne (perhekerhot) on ollu tosi kivoja ja niist on tykänny lapset ja me (äidit).

Perhekerho, jossa olen käynyt kohta kaksi vuotta...tyttö on tykännyt tosi paljon, mikä yllätti mun positiivisesti miten mukavaa siel oli. Mukavaa oli se, et lastenohjaajat oli suunnitellu sitä ohjelmaa, että siellä on aina joku juttu, mitä käsitellään tai puhutaan. Meitä perheitä varten suunniteltu.

Oon käyny perhekerhoissa pojan kanssa.. ja nyt Muksupiirissä tytön kanssa. Ne on tosi hyviä molemmat.

Perhekerhot koettiin erityisesti maaseudulla yhdistäväksi tekijäksi, koska siellä lapset olivat saaneet leikkiä ja äidit tutustua muihin lapsiperheisiin.

Ja sit ehkä just tää perhekerho, missä ollaan käyty... Nii sekin on semmost kivaa yhteisöllisyyttä..semmost kyläyhteisöllisyyttä nimenomaan.. Se on just kiva kun tutustuu samalla näihin tuleviin koulukavereihin ja eskarikavereihin jo varhaisessa vaiheessa.

Ett sen (perhekerhon) kautta ollaan sit tutustuttu näihin muihin äiteihin ja lapsiperheisiin, mitä siel maaseudulla on, että se on ollu niinku semmonen kokoava tekijä ollut kyllä. Ja ystäviäkin on tullu sitä kautta ja sitä yhteisöllisyyttä siihen kylää, ku muuten se on aika hiljanen, siellä ei oo ees kauppaa, tai mitään mis kohtais toisia.

Ja just siältä on tullu niit tosi hyvii ystävii. Et se on ollu oikein onnenpotku, et mä siält oon tän hyvän ystävän löytäny. En muuten olisi tutustunu häneen..

Lisäksi vanhemmat olivat osallistuneet erilaisiin yksittäisiin kirkkotapahtumiin, kuten vauvakirkkoon, pääsiäisvaelluksiin ja seurakunnan iltatapahtumiin, kuten vertaistuki-iltoihin, naisten iltoihin sekä isien ja poikien sählypiiriin. Perheleirit olisivat olleet mieluisia, vaikkakaan kaikki eivät olleet vielä voineet eri syistä osallistua niihin. Kaikki aikoivat jatkossa yrittää päästä mukaan tilanteen

salliessa.

Kristillisyys ja uskonto sinänsä ei ollut kenellekään haastatelluista niin tärkeää, muttei myöskään millään tavoin häiritsevä tekijä. Noin puolella ei ollut ollut henkilökohtaista tapaamista diakoniatyöntekijän kanssa, koska ei ollut ilmennyt koskaan tarvetta siihen. Tosin useimmilla ei ollut tietoa erilaisista auttamistavoista.

Ei se kristillisyys oo tärkeätä, mut ei se haittaakaan, se ei tunnu yhtään epämiellyttävältä tai vaikealta. Se kuuluu siihen ja on ainoa kristillisyys mitä meillä on. Ei se vaivaannuta mitenkään, se tuntuu ihan kivalta.

Se (usko) ei häiritse minua, en minä tuomitte ketään ihmistä, joka uskoo Jumalaan. Varmaan itekkin uskon jollain tavalla, en vaan kuulu kirkkoon, koska minusta siitä on tullu semmonen status, mutta kun ei sitten kuintenkaan kunnioita sitä statusta, niin minun mielestä hyvä on näin.

Vanhemmat, jotka olivat tavanneet diakonityöntekijän toimistolla tai kotonaan, olivat olleet erittäin tyytyväisiä hänen henkilökohtaiseen ja suoraviivaiseen tapaansa toimia. Äidit, jotka olivat tarvinneet ja saaneet joko taloudellista tai fyysistä apua, kokivat diakonityöntekijän helposti lähestyttäväksi, sekä henkilöksi, joka oli hyvin ymmärtänyt ja oivaltanut avun tarpeen. Uskonollisuus (tai uskonottomuus) ei ollut noussut esteeksi ja äidit kokivat tulleen kohdatuiksi rehellisinä ihmisinä ja autetuiksi heti. Diakoniatyöntekijän tapaamisesta oli jäänyt lämmin ja turvallinen tunne.

Ei häiritse (uskon asia), en mä ees aatellu sitä sillai, et se on kirkko, koska mulle periaatteessa on sama, kun vaan saa apua, kun tarttee. Eikä siäl (diakoniatyöntekijän toimistossa) uskonasioista puhuttukaan, vaan ihan tästä mun tilanteesta.

Ilman tätä diakoniahomma..meillähän olis vielä kaikki laskut maksamatta. Et on huomattava ero (sosiaalitoimen ja diakonian välillä)... ne vaan katto papereita siel (sosiaalitoimessa) et tän verran on tullu rahaa, et kyllä täälä pärjätään nyt sit. Ne ei katto henkilökohtaisesti, vaan ne vaan sen mukaan mitä ne saa antaa rahaa. Mut ku meni tuonne diakoniaan, niin siellä ku sanoj, millai oikeesti raha-asiat on, nii ei se luullu et mä oon joku huijari, vaan ihmetteli, millai me ollaa pärjätty.. ja siäl sitten oli hyvä ku sai muutaman kerran ruakalapot, sai rahaa ylimääräisenä.

5.2.2 Perheiden odotukset Keski-Porin seurakunnalta

Lapsiperheiden äideillä oli vain vähän tietoa diakoniatyöntekijän mahdollisuuksista auttaa. Lähes kaikki luulivat, että diakonissojen työ olisi vanhusten auttamista ja tapaamista.

Diakoniatyöntekijähän kävi tääl kerran jonkun kyselykaavakkeen kanssa seurakunnan toiminnasta, et mä en oikein tienny mitä hänen toimintaansa kuuluu, et olis jotain muutakin kuin vain vanhuksille, just jotain perhetyötä.

Mä en oo koskaan osannu ajatella, et diakoni käy nuorempien perheittenkin luona, et vain kun nämä vanhat mummut täyttää vuosia... Mut eihän yks diakonissa ehdi kaikkien vanhusten, vaarien, syrjäytyneiden, nuorten ja perheitten tykönä käydä, et tarvis olla erikseen joku lapsiperhediakoni ja piste. Ja se hoitais kerhotkin ja perhekäynnit. Kyl siin pitäis olla joku jako, ei se sama voi kaikissa paikoissa käydä.

Vastaajat epäilivät diakoniatyöntekijän mahdollisuuksia auttaa lapsiperheitä, koska työntekijöitä oli vähän ja tehtäviä paljon. Lisäksi diakoniatyöntekijät eivät heidän mielestään tunteneet riittävän hyvin lapsi- ja perhetyötä, koska hallitsivat ja keskittyivät pääosin vanhustyöhön. Vastaajat toivoivat saavansa lapsiperhediakonin, jolla olisi ammatillinen näkemys perhetyöstä.

Tämä nykyinen diakoniatyöntekijä, joka on vauvasta vaariin, niin että se on hirveen laaja skaala. Pitäis olla ihan oma, et se olis niinku vaan lapsiperheille... Että aika kiireinen tuntuu olevan tämä nykyinen... mutta se on niin kaukana lapsiperheen arjesta eikä se millään pysty paneutumaan. Ne päivät on aika yksinäisiä kotona, ett tulis lastenhoidon ammatillinen näkemys, vois hänen kanssaan pohtia paikanpäällä, jos on ongelmia. Pelkkä puhuminenkin auttais.

Se varmaan edistäis perheen äidin jaksamista, että tulis joku tämmönen lapsidiakonissa ja päästäis vaikka tunniksi nukkumaan.. että tulis mukana vaikka lääkärikäynnille ja olis vaikka odotushuonees toisen (lapsen) kanssa.

Että perheet tietäis mitä seurakunnalla on tarjolla, esimerkiksi se diakoniatyö on aika pimeä alue, et mitä se voi olla. Perhekerhossakin vois ihan hyvin kertoa, mikä se diakoniatyöntekijä oikein on, vaikka ne perheet ei sitä apua tarvitskaan, mut ne voi kertoa muille asiasta. Kyl perheet apuu tarvii, ei ne tiedä mistä sitä saa.

Vanhemmat toivoivat enemmän liikunnallista toimintaa. Toivomuksena oli

luontoon liittyvää ja luonnossa tapahtuvaa toimintaa, johon voitaisiin osallistua yhdessä koko perheen kanssa.

Lastenleireihin, tai joku vastaavan tyyppinen niinku partioleiri, niin semmoset on ihan hauskoja, minusta niissä pitäisi olla koko perhe, että olis myös pienille lapsille.

Vanhemmat toivoivat kirkolta avoimempaa toimintaa ja sen kohdistamista kaikille lapsiperheille ja yleisölle, eikä vain kirkon ”sisäpiirin” väelle. Tiedottamisen toivottiin olevan avoimempaa. Tiedottamisesta ja ilmoittelusta tulisi käydä ilmi, että kirkon asiat ja tapahtumat ovat kaikille tarkoitettuja. Sellaisillekin, jotka eivät ole seurakunnan jäseniä.

Kirkon toiminta ei oo ollenkaan avointa, se tuntuu päinvastoin. En tiedä korostaako kirkko omia arvoja siitä, että muille ei anneta, kun ei oo tietyn arvoinen. Ehkä se avoimuus vois olla siinä tiedottamisessakin.. koska mulle tulee ainakin semmonen olo, että mulla ei oo oikeus tohon.. -.. tuoda asia ilmi sillä tavalla, että jokainen perhe kokee, että kirkko voi auttaa myös heitä, eikä tuu sitä oloa, että mä en oo oikeutettu tohon tai meidän perhe ei täytä noita kriteerejä, mitä tässä ilmoituksessa kirkko tuo esille.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSAIHEET

Tämän opinnäytetyön tulokset ovat hyvin positiivisia sävyiltään ja kertovat tutkimukseen osallistuneiden lapsiperheiden voivan hyvin. Perheet olivat kaikki yhtä lukuunottamatta ydinperheitä, joihin kuuluivat molemmat vanhemmat sekä vähintään kaksi lasta. Johtopäätöksenä voidaan kääntäen tulkita, että tämä tutkimus kertoo niistä keinoista, miten huonosti voiva lapsiperhe voisi jatkossa saada virkistystä ja osallisuutta elämäänsä. Tämä voi järsyä pienillä kustannuksilla helposti osallistumalla oman seurakuntansa toimintaan.

Keski-Porin seurakunta keräsi toiminnallaan vieraat ihmiset yhteen ja loi yhteisöllisyyttä, joka tuki lapsiperheiden hyvinvointia. Perhekerhoissa keskenään ystävystyneet äidit saivat ihmissuhteita, jotka auttoivat heitä jakamaan arkea ja jaksamaan työssään perheidensä hyväksi. Vaikkakin haastattelemani lapsiperheet olivat varsin hyvinvoivia perheitä, jotka tiedostivat ne tärkeät asiat, joilla hyvinvointia ylläpidetään ja edistetään, toivat he esille tarvitsevansa ulkopuolista apua ja tukea. Perheet toivoivat seurakunnan toiminnan jatkuvan vähintään samanlaisena kuin tähän asti.

Perhekerhoja pidettiin mieluisina ja tärkeinä tilaisuuksina. Ne toivat yhteenkuuluvaisuuden tunteen sekä uskon ja toivon lapsiperheiden arkeen. Perhekerhojen toiminnan merkitys on ennaltaehkäisevää. Näitä olemassa olevia kerhoja ja muitakin perhetilaisuuksia tulisi kehittää entistä paremmin perhetyötä vahvistavaksi. Vanhemmuutta ja parisuhdetta voitaisiin tukea ryhmämuotoisena työskentelynä. Ryhmätoiminnassa voitaisiin tukea myös vertaisuutta ja vahvistaa voimavaroja. Ryhmien lisäksi tulisi perheissä tehdä yksilötyötä tukemalla esimerkiksi kotikäynneillä perheen voimavaroja ja sisäistä vuorovaikutusta.

Johtopäätöksenä totean, että ylläpitääkseen ja edistääkseen hyvinvointiaan perheet tarvitsevat tukea seurakunnan taholta jatkossa sekä muidenkin toimijoiden taholta, olivat ne sitten kunnallisia tai yksityisiä toimijoita. Yhteistyö eri toimijoiden kesken on välttämätöntä, sillä yhteistyössä yhdistyvät eri tahojen

moniammatilliset taidot. Organisaatioilla tuskin on varaa palkata lisää monia työntekijöitä perhetyöhön. Hyvänä esimerkkinä yhteistyöstä on syksyllä 2013 Keski-Porissa perustettu Terve perhe -verkosto.

Opinnäytetyön tuloksissa tuli ilmi, että perhetyön asiantuntijuutta tarvitaan. Esitän, että seurakuntien tulee kehittää perhetyötä toimintana, jolloin se ennaltaehkäisee kriisien syntymistä perheissä. Työntekijöiden diakoninen työote on merkityksellinen, siihen on hyvä kiinnittää huomiota jatkossa entistä enemmän. Perhetyön sisältöjä tulisi suunnitella ja muokata perheiden toiveiden mukaisiksi. Lapsiperheet voidaan ottaa mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Tuloksien mukaan Keski-Porin seurakunnan tiedottaminen lapsiperheiden toiminnasta oli puutteellista lähes kaikkien mielestä. Totean, että Keski-Porin seurakunnan tulisi miettiä uusia keinoja tässä ja pyrkiä tiedottamisellaan saavuttamaan lapsiperheet paremmin.

Esitän liikunnallisen ulkoilun lisäämistä seurakunnan perhetyöhön, koska liikunnan merkitys hyvinvoinnin edistäjänä, sekä fyysisen että henkisen hyvän olon kannalta, mainitaan yhä useammin. Tätä toimintaa seurakunnalta toivottiin konkreettisesti ja se on mielestäni huomioitava seikka. Tällaisessa tilaisuudessa yhdistyvät perheen yhdessäolon ja terveysmerkityksen asiat.

Totean, että seurakunnan lapsiperhetoiminta on hyvin suosittua, sillä toivomuksia tuli paljon toiminnan jatkuvuudesta ja uuden kehittämisestä. Resurssien ollessa niukat henkilöitä tuskin voidaan palkata monia lisää. Näkisin, että toimintaa tulisi jatkossa kehittää myös vapaaehtoisen työn suuntaan, jolloin lähimmäisavulla voidaan edistää myös lapsiperheiden hyvinvointia.

Konkreettisenä toimenpiteenä voisi järjestää sukupolvirajat ylittävää toimintaa edistämään lapsiperheiden hyvinvointia. Sukupolvityöllä tuodaan eri ikäluokat yhteen ja saadaan ne auttamaan toisiaan. Eri ikäpolvet tulevat lähimmäisiksi ja tueksi toisilleen, mikä vähentäisi ammattilaisten avun tarvetta. Yksinäiset vanhat ihmiset saataisiin näin lapsiperheiden pariin ja vastavuoroisesti lapset vanhusten pariin. Tällaista ryhmätoimintaa voitaisiin järjestää seurakunnan

koordinoimana eri yhteistyötahojen kanssa. Sukupolvityö on ennaltaehkäisevää työtä ja se on yhteiskunnallisesti hyödyllistä.

Jatkotutkimusaiheiksi esitän seuraavaa

- 1) Selvittää tutkimuksella Porin kaupungin, paikallisten järjestöjen ja Keski-Porin seurakunnan nykyistä yhteistyötä perhetyössä.
- 2) Selvittää tutkimuksella millaisia auttamismenetelmiä diakoniatyöntekijät käyttävät lapsiperheitä auttaessaan.
- 3) Selvittää, millaista tiedottamista lapsiperheet odottavat seurakunnalta. Miten tiedottaminen saataisiin riittävän avoimeksi, selkeämmäksi ja innostusta herättäväksi.

7 OPINNÄYTETYÖN JA OMAN AMMATILLISEN KASVUN POHDINTA

Tämä tutkimus oli pieni satunnainen otanta lapsiperheitä eikä kerro koko totuutta Keski-Porin seurakunnan alueella elävistä lapsiperheistä. Haastatteluni vajavaisuus oli siinä, että en saanut aineistostani esiin poikkeamia enkä huonosti voivia lapsiperheitä, joiden hätään kuitenkin viitekehyksessä viitataan. Perheet olivat keskimääräisesti hyvinvoivia ja lapsensa hyvin hoitavia vanhempia: haastatteluiden tulokset olivat tasapaksua, helppoa luettavaa. Tilastojen mukaan kuitenkin hyvissä olosuhteissa elävien lapsiperheiden määrä, jotka voivat huonosti, lisääntyy koko ajan.

Opinnäytetyöni kertoo hyvästä Porilaisen lapsiperheen elämästä, jota paikallinen seurakunta voisi toiminnallaan vielä lisää virkistää. Huonosta olostani voi aina syyttää rahapulaa ja köyhyyttä, mutta seurakunnan toimintaan osallistuminen ei maksa juuri mitään. Päinvastoin sieltä voi saada jopa taloudellista tukea. Vastuu itsestä on itsellä ja vastuu lähimmäisestä on lähimmäisellä, kertoo kirkon osallisuuden strategia, ja kehoittaa meitä osallistumaan (Meidän kirkko Strategia 2015).

Perhekerhotyö on seurakunnan kivijalka (Uusitalo 2005, 160). Tutkimukseni haastatelluista perheistä kaikki olivat perhekerhojen vakiokävijöitä ja he toivoivat jopa kerhokertojen lisäämistä. Seurakunnan perhekerhoihin osallistujat ovat yleensä hyvinvoivia perheitä, joiden elämä on kunnossa. He hakeutuvat perhekerhoihin oma-aloitteisesti. Jäävätkö osallisuuden ulkopuolelle ne pikkulapset, jotka sitä kipeimmin tarvitsisivat? Keski-Porin seurakunnan perhekerhoissa tehdään juuri sitä parasta ennaltaehkäisevää, voimavaraistavaa perhetyötä, jolle olisi tarvetta hyvinvoinnin lisäämiseksi useimpien ja erityisesti pahoinvoivien lapsiperheiden parissa.

Anne Vuori on väitöskirjassaan (2012) tutkinut lapsiperheiden hyvää vointia ja sen tukemista. Äideille hyvä vointi Vuoren mukaan merkitsi läheisverkon tukea, arjen sujumista, voimaannuttavaa äitiyttä, perheen sisäistä toimivuutta ja omaan ja perheensä hyvään vointiin vaikuttamisen mahdollisuutta. Hyvin samanlaisia olivat oman tutkimukseni tulokset ja äitien sanomiset. Läheisverkon tuesta

tärkeimmiksi nousivat erityisesti ystävät ja toiset äidit. Itse odotin vastaajilta, että vastaajien ihmissuhteista tärkein olisi ollut puoliso. Mietin, miten paljon tätä tulosta olisi muuttanut se, jos vastaajat olisivat olleet perheen isiä, miehiä.

Perhetyötä tekevät nykyisin monet eri tahot erillään toisistaan. Näiden tahojen saattaminen yhteen olisi tärkeää, jotta resursseja pystyttäisiin tehostamaan ja tuomaan eri näköalat yhteen. Lasten ja nuorten kannalta tärkeimmät kunnan toimialat eli sosiaali- ja terveystoimi, koulu, nuorisotyö ja liikunta eivät välttämättä ole kovinkaan hyvin tietoisia toistensa toiminnasta.

Seurakunnan työntekijöillä ei ole viranomaisvelvoitetta kuten kunnan sosiaalityöntekijöillä on. Työskentely on sosiaalihuoltoa vapaampaa, koska ihmisen kohtaaminen on tärkeämpää kuin kontrolli ja tehokkuus (Rättyä 2009, 132). Diakoninen perhetyöntekijä työskentelee nöyrästi ja vaatimattomasti Laupiaan Samarialaisen työotteella. Viranomaisten omasta asenteesta riippuu täysin, miten he suhtautuvat esimerkiksi seurakunnan uskonnolliseen viitekehykseen ja seurakuntaan yhteistyökumppanina sekä miten suhtaudutaan järjestöihin ammatillisen perhetyön tekijänä? Mikään laki ei vielä toistaiseksi määrää eri tahojen ihmisiä istumaan yhteisen pöydän ääreen. Se on täysin esimiesten ja usein jopa työntekijöiden omasta aloitteellisuudesta kiinni. Yhteistyön avaimet sosiaalialalla, johon perhetyö kuuluu, ovat enimmäkseen viranomaisten käsissä, vaikka ehdotuksia voi tulla seurakuntienkin taholta. Seurakunta tuntee kyllä perheet ja niiden tarpeet, mutta pääseekö diakoniatyöntekijöiden todellinen osaaminen ja ammattitaito koskaan täysin esille, vai vetäytyykö nöyrä ja vaatimaton työntekijä varoakseen astumasta toisen ammattikunnan reviirille?

Kirkon perhetyössä tavoitteena on perheen yhdessä pysyminen sekä vanhemmuuden ja kasvatuksen tukeminen. Kirkko (ja sen perhetyö) on mukana erilaisissa toimituksissa lähes kaikkien perheiden elämässä ihmisen elämänkaaren eri vaiheissa ja tilanteissa. Kirkolliset toimitukset ja perheen juhlat ylläpitävät ja lujittavat suvun perinteitä, samalla käytäntö luo yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Nämä perheen kannalta tärkeät hetket ovat aineksia lapsen sosiaalisen alkupääoman rakentumisessa.

Koen sosiaalisen pääoman antamisen merkittäväksi kasvun vahvistajaksi lapsen elämässä. Kirkon juhlalliset toimitukset, niihin osallistuminen ja niissä koko perheen ja suvun kohtaaminen elämän tärkeinä hetkinä piirtyy lapsen mieleen ja siirtyy muistoina tajuntaan. Muistot juurruttavat lapsen vahvasti kuuluvaksi johonkin tiettyyn joukkoon; kuuluvaksi omaan sukuunsa. Lapsi tarvitsee juurensa ja alkuperänsä. Tietoisuus kuulumisesta johonkin kantaa pitkälle aikuisuuteen, jopa loppuelämäksi. Silloin ei ole niin helposti vaarassa syrjäytyä myöhemmin elämässä, koska ei koe pohjatonta yksinäisyyttä itsessään tai elämässään. Juurten mukana lapselle kasvaa myös omatunto.

Myös seurakunta on yhteisö, joka kasvattaa lapselle juuret. ”Seurakunta on yhteisö, jonka elämän ja toiminnan pohjana on usko Jumalaan. Lapsi kohtaa seurakunnassa vertaisensa, omanikäisensä ja saa olla siellä oma itsensä. Lapsi kohtaa siellä myös aikuisen, jolta saa tukea omalle kasvulleen. Lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot kehittyvät.” (Uusimäki 2005, 91–94.) Rättyä (2009, 146) on tutkimuksessaan päätellyt, että universaali seurakunta voi yhteisöllisyytensä avulla tarjota pysyvyyttä ja turvaa yksilölle jälkimodernin yhteisöllisyyden aikana. Seurakunnan diakoniatyöllä on erinomainen mahdollisuus toimia aktiivisena yhteisöllisenä ”liimana” ja vahvistaa alueensa yhteisön - yksilönkin - sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia.

Kirkko määrittelee itsensä osallisuuden ja vastuun yhteisöksi (2005). Kirkko tukee olemassa olevia yhteisöjä perheestä aina suurempiin yhteisöihin asti, että niissä toteutuisi keskinäinen huolenpito lähimmäisenrakkauden toteutumiseksi. Seurakunnan perhetyö perustuu lähimmäisenrakkauteen. Juuri tämä on se voima, jonka näen olevan lapsiperheiden parasta auttamisvoimaa. Tämä apu toimii silloin, kun rakkaus ihmiseen ja ihmisen kohtaaminen voivat auttaa diakonisessa perhetyössä. Tällä tarkoitan nimenomaan ammatillista auttamista perhetyössä. Itsekin olen lapsiperheen äitinä kokenut seurakunnan työntekijöiden mahdollisuudet ja vahvuudet käyttää näitä lähestymisen ja kohtaamisen taitoja perhetyössä. Vastavuoroisesti perheet antavat tukea ja voimaa työntekijöille, kaikki olemme samassa elämän veneessä.

Opinnäytetöni myötä olen oppinut käsitteen diakoninen perhetyö. Se ei ole

vielä kovin yleisesti käytetty käsite, vaikkakin lähes joka seurakunnan kotisivuilla siitä kerrotaan. Olen työskennellyt kesädiakonina omassa kotiseurakunnassa, mutta opin diakonisen työmuodon syvemmän merkityksen vasta nyt opintojeni loppuvaiheessa. Olen myös ymmärtänyt, mitä merkitsee seurakunnan työntekijän erityinen lämmin lähestymistapa kohdatessaan asiakkaan lähimmäisenä. Asia tuli konkreettisesti esille tutkimuksessani, kun haastateltavat vertasivat viranomaisten työskentelyä seurakunnan työntekijöiden työskentelyyn. Diakoniselle perhetyölle on opinnäytetyön tutkimuksen perusteella tilausta.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen oivaltanut miksi huolehtiminen nimenomaan lapsiperheiden hyvinvoinnista on tärkeää. Hyvinvoinnin kääntyminen pahoinvoinniksi aiheuttaa vuosikymmenien, jopa vuosisadan pituisen pahoinvoinnin ketjun, joka kumuloituu. Tämä maksaa yhteiskunnalle paljon. Lasten terveen kasvun ja hyvinvoinnin turvaaminen on yhteiskunnan tärkein sijoitus tulevaisuuteen (Puska 2009, 3). Pahoinvoinnin ketju on saatava katkaistua.

Eettisten asioiden huomioonottaminen ja tutkimuksen suorittaminen teknisesti on ollut uuden oppimista. Haastattelu, purku ja analysointi sekä tulosten saattaminen tiivistettyyn muotoon ja niistä tehdyt johtopäätökset olivat kaikki uusia vaiheita, joita olen opetellut tekemään. Seuraava tutkimustyö lienee helpompi suorittaa ja saada siitä selkeämpi kokonaisuus. Tekemäni työ on syventänyt kykyä pohtia sosiaalityöhön liittyviä asioita. Ymmärrän myös, että oppiminen jatkuu itse työssä ”kentällä”.

Diakonisella perhetyöllä olisi paljon nykyistä enemmän annettavaa koko perhetyön ammattiverkostolle, sillä se on parhaimmillaan vuorovaikutteista ja tasavertaista työskentelyä, josta molemmat osapuolet hyötyvät ja saavat itselleen eväitä. Vaikka diakonisen perhetyön tehtävänä onkin lähimmäisenrakkauden sanoman välittäminen, kristillinen kasvatus ja evankeliumin ylläpitäminen, ei se edellytä perhetyöhön osallistuvilta perheiltä kirkon jäsenyyttä. Diakoninen perhetyö on tarkoitettu kaikille perheille.

Seurakunnalla olisi paljon nykyistä enemmän annettavaa lapsiperheiden

hyvinvoinnin edistämiseen. Hämäläisen ja Koistisen opinnäytetyön (2012) mukaan apua tarvitsevat lapsiperheet eivät tiedä diakonisen perhetyön auttamismahdollisuuksista. Sama tuli ilmi omassa tutkimuksessani. Vaikka kodeissa ei harjoitettu uskontoa, kokivat äidit kuitenkin omakohtaista uskoa kukin sisimmässään, mutta he eivät itse osanneet välittää sitä lapsilleen. Äidit tiesivät omista lapsuuden kokemuksistaan, että usko ja siihen liittyvät tavat tuovat turvallisuuden tunnetta lapsen sisimpään.

Taivaan Isä, siunaa meitä.

Lähetäthän enkeitä.

vierelleni kulkemaan

kulkuani suojaamaan,

että näillä jaloilla

Sinua saan seurata.

Johda matkan askeleet,

päivän leikit, askareet.

-Hanna Ekola-

LÄHTEET

- Aula, Maria-Kaisa 2011. Lapset, nuoret ja perheet – yhteistyöstä palveluiden monialaiseen johtamiseen. Kirjoitukset 22.3.2011. Viitattu 1.11.2013.
<http://www.lapsiasia.fi/nyt/puheenvuorot/kirjoitukset/kirjoitus/-/view/1557825>
- Hallituksen politiikkaohjelma 2007–2011. Valtioneuvoston opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) strategia-asiakirja 2007. Viitattu 21.11.2013. http://valtioneuvosto.fi/tietoarkisto/politiikkaohjelmat-2007-2011/lapset/ohjelman-sisaeltoe/HPO_Lapset_HSA2007.pdf
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, Laura & Koistinen, Maiju 2012. Diakoninen perhetyö Jyväskylässä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Pieksämäen yksikkö. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki.
- Jääskeläinen, Ilkka 2006. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-Kustannus, 99–102, 104–105.
- Karvonen, Sakari; Moisio, Pasi & Simpura, Jussi 2009. Suomalaisten elinolot ja hyvinvointi 2000-luvulla. Teoksessa Johanna, Lammi-Taskula, Sakari Karvonen ja Salme Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 20–21.
- Kirkkohallitus 2010. Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Viitattu 30.4.2013.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf)
- Kirkkolaki 1993/1054, 26.11.1993. Viitattu 14.4.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>
- Kuntalaki 17.3.1995/365. Viitattu 10.10.2013.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365>

Lahtiluoma, Sami & Turunen, Raimo 2011. Kunta ja seurakunta vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Kuntaliitto. Verkkojulkaisu. Viitattu 2.10.2013.

http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=2608

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785. Viitattu 02.10.2013.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Viitattu 2.10.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 14.4.2013.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Kotisalo, Helena 2014. Tutkija-kehittäjä, Diak. Pori. Henkilökohtainen tiedonanto 17.2.

Moisio, Pasi; Karvonen, Sakari; Simpura, Jussi & Heikkilä, Matti (toim.) 2008. Suomalaisten hyvinvointi 2008. Helsinki: Stakes, 14.

Nikama, Hanna & Vahtera, Nina 2008. "Aikamoinen soppa keitettäväksi." Diakonisen perhetyön mahdollisuuden Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymässä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Opinnäytetyö.

Nuorisolaki 72/2006. Viitattu 2.10.2013.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060072>

Palosuo, Hannele & Lahelma, Eero 2013. Mikä terveys? Teoksessa Kimmo Leppo (toim.), Hannele Palosuo, Marita Sihto, Päivi Topo ja Lauri Vuorenkoski Terveyspolitiikan perusta ja käytännöt. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Yliopistopaino, 40–49.

Porin ev.lut. seurakuntayhtymä 2013. Viitattu 30.10.2013.

<https://porievl.fi/k-p-perhetyo>

Puska, Pekka 2009. Saate. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula, Sakari Karvonen ja Salme Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 3–4.

Pyykkö, Raija 2004. Valtion ja kirkon välissä: ammatillisen seurakuntadiakonian muotoutuminen. Teoksessa Lea Henriksson ja Sirpa Wrede (toim.) Hyvinvointityön ammatit. Helsinki: Yliopistopaino, 110–143.

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna

- 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Wsoy.
- Raivio, Marketta 2013. Johtava lastensuojelun työntekijä, Porin kaupunki.
Henkilökohtainen tiedonanto 20.10.
- Rundgren, Marjo 2008. ”Perhediakonia vaikeissa olosuhteissa elävien perheiden tukena.” Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Ylempi ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Rättyä, Lea 2009. Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Kuopion yliopisto. Väitöskirja.
- Rättyä, Lea 2010. Diakoniatyöntekijöiden kuvauksia työstään ja siinä jaksamisestaan. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja.
- Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOY.
- Salonen, Mikko 2012. Diakoni, Keski-Porin seurakunta, Pori. Keski-Porin srk:n perhetyön toimintakertomus. Sähköpostiviesti. 19.6. Vastaanottaja Päivi Luotonen. Tuloste tekijän hallussa.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelma KASTE 2012-2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012. Tampere: Yliopistopaino. 18-23. Viitattu 30.10.2013.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18303.pdf
- Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326. Viitattu 11.10.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>
- Tuomaala, Ellen 2013. Suomen Mielenterveysseura ry. Vahvistamo. Viitattu 25.4.2013.
http://www.vahvistamo.fi/vahvistamo/hyvinvointi/miten_voit/mita_hyvinvointi_on
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2010. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuononen, Päivi 2008. Asiaa aikuisille! Lapset ja nuoret kertovat omien oikeuksiensa toteutumisesta Suomessa. Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 4:2008.

- Uusimäki, Mervi 2005. Perhetyötäkö kaikki? Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 20. Oulun kaupungin painatuskeskus.
http://www.sosiaalikollega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/Julkaisu_20.pdf
- Vilén, Marika; Seppänen, Paula; Tapio, Nina & Toivanen, Riikka (toim.) 2010, Kohtaamisia lapsiperheissä. Helsinki: Kirjapaja.
- Vuori, Anne 2012. Vähävaraisten lapsiperheiden hyvä vointi ja sen tukeminen. Hoitotieteen laitos. Tampereen Yliopisto. Väitöskirja.
- Vuori, Ritva & Nätkin, Jaana 2007. Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino.
- Yrjölä, Raija 2008. Verkontekijöinä – Diakonisen perhetyön kehittäminen Tuiran seurakunnassa. Teoksessa Sirpa Juola ja Raija Väisänen (toim.) teoksessa Diakoniatyö yhteiskunnan muutoksessa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja 2009, 21-25.

LIITTEET

LIITE 1: Haastattelu Keski-Porin seurakunnan lapsiperheiden vanhemmille

Taustakysymykset

1. Vastaaja: äiti/ isä/ muu, kuka?
2. Lasten lukumäärä: 1 lapsi/ 2-3 lasta/ 4 tai enemmän lapsia
3. Perhemuoto: ydinperhe/ yksinhuoltajaperhe/ uusperhe/ muu
4. Koulutus: perus-, kansa- tai keskikoulu/ toinen aste (lukio, amm.koulu)/ korkeakoulututkinto (amk, yliopisto)
5. Työtilanne: Työssä/ työtön/ kotiäiti tai -isä tai hoitovapaa/ eläkkeellä/ muu

Aihealueet eli teemat A. ja B.

A. Lapsiperheen hyvinvointiin vaikuttavat tekijät vanhempien mielestä

1. Millaiset ihmissuhteet ovat teille tärkeitä ja tukevat teidän jaksamista?
 - parisuhde, isovanhemmat, sukulaiset, ystävät, naapurit, some
2. Millaiset elämäntavat perheessänne lisäävät hyvinvointia?
 - terveellinen ravinto, unirytm, liikkuminen, päihteiden käyttö
3. Mistä teidän perheenne saa voimavaroja?
 - oma perhe, pienet arjen asiat, kotoilu, kyläily, yhteisöön kuuluminen, osallistuminen, tekeminen

B. Kokemuksia ja odotuksia Keski-Porin seurakunnassa toteutuneesta lapsiperheille tarkoitetusta toiminnasta ja tuesta

4. Mihin perheenne on osallistunut ja mitä kokemuksia siitä on?
 - perhekerho, muksupiiri, tilaisuudet vanhemmille/lapsille, leirit, perhekerkko, vertaisryhmätoimintaa, diakoniatyöntekijän/perhetyöntekijän tapaaminen
5. Mihin perheenne haluaisi osallistua, jos olisi mahdollista?
 - lapsille, vanhemmille, perheille järjestettyä hyvinvointia edistävää toimintaa/tekemistä, ammatillista tukea diakoniatyöntekijältä, muu?

LIITE 2: Kuvaus sisällön analyysin avulla tuotetuista tuloksista

Taulukko 1. Hyvinvointia kuvaavat luokat

yhdistävä luokka	pääluokka	alaluokka	lausumat
HYVINVOINTI	ihmissuhteet	parisuhde	parisuhde sujuu, vanhempien ihmissuhde mies kaukana
		lähisuku	varamummu lasten kummit isovanhemmat merkitsee sisaruksiin jonkin verran
		ystävät	ystävä auttaa perhekerhosta tullut ystävä suhteet toisiin äiteihin tutut työkaverit
		some	vertaistukea somen kautta somella ei roolia yksityisviesteillä puhutaan
		naapurit	naapurien kanssa yhteistyötä, naapureilla käyty lähinaapuriin ei yhteyttä
	elintavat	ruoka	monipuolinen ruoka, säännöllinen syöminen kotiruokaa syödään
		uni, lepo	nukutaan riittävästi lepo on tärkeintä
		päivärytmi	oikeassa rytmissä, päivärytmi tasainen arkipäivän rytmi
		liikkuminen	liikkuminen vaikuttaa, harrastaa liikuntaa ulkoilu tärkeää
		päihteet	kielteisesti huumeisiin, ei mitään päihteitä se on nollalinja
	voimavarat	perusarki	perusarjen elämisestä, kivaa perusarkea arjen sujuminen
		koti	kotihenkiä porukkaa rentoutumishetkiä kotona, voima tulee kotipiiristä
		perhe	kunnioitetaan toisia oma perhe ja oma , perheenä ollaan tiimi olla perheenä rauhassa
		yhteisö	perhekerhon yhteisöllisyys kyläilyä harrastettu, tavataan ihmisiä kyläyhteisöön kuulutaan
		työ	työ auttaa taloudellisesti työssä tultu vastaan

Taulukko 2. Kokemuksia ja odotukset srk:lta kuvaavat luokat

yhdistävä luokka	pääloukka	alaluokka	lausumat
KOKEMUKSET JA ODOTUKSET SEURAKUNNALLTA	hyvät kokemukset	Tilaisuudet, tapahtumat	suunniteltu ohjelma, tehty lapsille rentoa oloa tullut ystäviä, tutustuttu perheisiin
		Yhteisöllisyys	kokoava tekijä, oma piiri oma kylä ihmisten tunteminen
		Lähimmäisen kohtaaminen	uskonnollispainotteinen hyvät ihmiset lastenhoitoapu mukavaa yhdessäoloa
		Auttaminen, tukeminen	vertaisryhmätukea Diakoniatyöntekijä auttanut taloudellinen avustaminen, auttanu jaksamisessa
	huonot kokemukset	Ei-avoin tiedottaminen	sisäpiirin toimintaa tarvetta olisi kun tietäisi
		Puutteelliset kotisivut	netistä yritin löytää vahingossa ei löydy mitään, pitää tietää mitä etsii
		Diakoniatyöntekijän epäselvä työnkuva	toimistossa oven takana väärinkäsitys ollut mitä diakoniatyöntekijä tekee? diakonissa papinapulainen, vanhustyöntekijä
	odotukset	Palvelujen jatkuminen	perhetoimintaa perheleireille osallistun, lastenleirejä odotan perhekerho joka viikko
		Enemmän tilaisuuksia	liikuntaa perheille yh-juttuja lisää, miesten ja poikien iltoja miehille miesohjaaja perhetilaisuuksia 2x/vko, perhetilaisuuksia iltaisin
		Oma perhetyöntekijä	srk:n perhetyöntekijä lapsiasioiden ammattilainen oma diakoniatyöntekijä lapsiperheille tietämys lapsiperheasioista
		Avoimuuden lisääminen	tiedottamista kehitettävä avoimuus kaikessa, esteellisyys pois Diakoniatyöntekijän työ tuntematon alue mistä srk - tietoa?